

**YALÇIN KÜÇÜK'ÜN MEHMET ÂKİF ERSOY'A DAİR
İFTİRALARI ÜZERİNE
PROF. DR. NURULLAH ÇETİN'LE BİR MÜLAKAT**

Yalçın Küçük, yakın zamanda *Çöküş* (Mızrak Yayınları, İstanbul 2010) adlı bir kitap yayınladı. Bu kitabında büyük ölçüde Mehmet Âkif hakkında akıl almaz iftiralarda bulunuyor. Bunlar elbette herkesin gülüp geçeceği saçmalıklar; ama meseleyi bilmeyenlerin kafası karışabilir. O yüzden biz Mehmet Âkif ve İstiklal Marşı gerçeğini bu vesileyle bir kez daha aydınlatmak istiyoruz.

İstiklal Marşı'nı Mehmet Âkif'in Yazmadığı

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük kitabının değişik yerlerinde İstiklal Marşı'nı Mehmet Âkif'in yazmadığını, hiçbir yerde kendisine mal etmediğini, imzasını atmadığını, kendi malı olarak göstermediğini, bu marşı başkalarının yazdığını; ama Âkif'e mal edildiğini söylüyor. Bu minvaldeki bazı cümleleri şöyle:

"Mehmet Ragif, asıl adı "Ragif" idi, hiçbir yerde bu Marş'ı yazdığını söylememiştir. Yaşadığı sürece şiirleri arasına almadığını da biliyoruz. Ersoy, Marş'ta sadece bir paravandır."¹

"Ragif'i ve Marş'ı Ersoy da reddetmiştir, şiir okumaya düşkün Ersoy, hiç söylememiş ve taht-ı imzasına hiç almamıştır. Reddiyesi var."² Yani Yalçın Küçük burada Akif, Marşın altına imza atmamıştır, Marşın kendi malı olduğunu reddetmiştir diyor.

"Çünkü bu ifadeyi anlamak çok zordur; sanat eserlerinde, şiir dâhil, bir ürünü "hediye etmek" ve bu nedenle de reddetmek imkânsızdır; emsalini bilmiyoruz. Âkif'in, hiçbir yerde, bu Marş'ı sahiplenmediğini biliyoruz. Bu sözün anlamı budur ve daha doğrusu anlamı yoktur. Ersoy yaşadığı sürece Marş'ı kabul etmemiştir ve kendi adıyla yayınlamadığı kesindir; yaşadığı sürece, kendisine ait kitaplarda ve bu arada *Safahat*'ta yayınlamadığı herkesin bildiği bir sır durumundadır.

Hiçbir anıda veya kaynakta Âkif'in bu marşı okuduğunun işaretine de rastlamadım. Millet Meclisi'nde kabul edildiği anda da bütün ısrarlara rağmen Âkif'in, Marş'ı okumadığı kayıtlıdır. Bütün bunlar, İstiklâl Marşı'nın

---

¹ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.12

² Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.44

Âkif tarafından yazılmadığını düşünmemizi tahrik etmektedir.”³

Kitabın değişik sayfalarında da müteaddit defalar bu tezini tekrarlıyor ve İstiklal Marşı'nı Âkif'in yazmadığını; başkaları tarafından yazıldığını söylüyor. Sizce böyle bir şey olabilir mi?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Şimdiye kadar duyduğum en saçma iddiadır bu. Adının önünde “Prof. Dr.” unvanı bulunan birinin bu kadar sorumsuzca laf etmesi anlaşılır değil. İstiklal Marşı'nı başkalarından oluşan bir heyet değil, Mehmet Âkif'in kendisi yazmıştır. Yalçın Küçük'ün iddia ettiği gibi Marş'ı kendisinin yazdığını söylemediği iddiası da doğru değildir. Âkif'in bu marşın kendisine ait olduğunu gösteren pek çok delil vardır. Bunları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Marşla ilgili değişik şekillerde yaptığı açıklamaları, Marş'ı kendisinin yazdığını zaten ayan beyan ortaya koyar. Her şeyden önce Âkif, Taceddin Dergahı'nda yazdığı İstiklal Marşı metnini 21 Şubat 1337 Pazartesi günlü Kastamonu'da çıkan *Açıksöz* gazetesinde, kendi imzasıyla yayınladı. *Açıksöz* gazetesi İstiklal Marşı'nın kendi gazetelerinde yayınlanması üzerine şu notu koydular:

“Şair-i azam (en büyük şair) ve muhterem (saygıdeğer) Mehmet Âkif Beyefendi üstadımız “İstiklal Marşı” unvanlı bir bedâ-i nefiselerinin (eşsiz eserlerinin) ilk neşri (yayın) şerefini gazetemize lütuf buyurdular. Her mısraında Türk ve İslam ruhunun ulvî (yüce) ve mübarek hisleri titreyen bu abide-i sanatı (sanat anıtını) kemal-i hürmet ve mübâhâtla (tam bir saygıyla ve övünçle) derc ederiz (gazetemize koyarız).”

Ayrıca *Sebilürreşad*'da (XVIII / 468, s.305) da Âkif, İstiklal Marşı'nı yine kendi imzasıyla yayınladı. O nüshalara bakılabilir. Dolayısıyla Yalçın Küçük'ün “Mehmet Ragif, asıl adı “Ragif” idi, hiçbir yerde bu Marş'ı yazdığını söylememiştir.” lafı boş bir laftır.

Âkif, İstiklal Marşı'nı *Safahat* adlı şiir kitabına koymadı. Çünkü onu tamamen kahraman Türk ordusuna ve Türk milletine hediye etti. Marşın o günkü millî heyecanın bir ürünü olduğunu, milletin ortak millî direniş ve tam bağımsızlık mücadele azminin bir yansıması olduğunu, dolayısıyla o zamanın ve o ortamın havasında yazılan bir eser olduğunu belirtir. Marş, elbette olağanüstü bir dönemin ve şartların ürünüdür, Türk milletinin ruhuna tercüman olmuştur. Bu bakımdan millete aittir ama bu durumdan İstiklal Marşı'nın Âkif tarafından yazılmadığı sonucu çıkarılamaz. Âkif, İstiklal Marşı'yla ilgili olarak Mısır'dan Türkiye'ye dönüşünde 17 Haziran 1936'da şu açıklamayı yapıyor:

“İstiklal Marşı... O günler ne samimi, ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının bir ifadesidir. Bin bir fecâyî (facialar) karşısında bunalan ruhların, ıstıraplar içinde halas

³ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.96

(kurtuluş) dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz.. Onu kimse yazamaz... Onu ben de yazamam... Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir artık benim değildir. O, milletin malıdır. Benim millete karşı en kıymetli hediyem budur.”⁴

Şimdi bu sözler son derece açık. Bunu herkes anlayabilir. Görülen o ki bir tek Yalçın Küçük anlamamış. Âkif, “bu marş millete karşı en kıymetli hediyem” derken onun yazmadığı manası çıkar mı acaba?

Yine bir yerde en yakın dostu, dava arkadaşı Eşref Edip şöyle diyor:

“Bir gün üstada sordum:

-İstiklal Marşı'nı niçin *Safahat*'a koymadınız?

-Onu millete hediye ettim dedi; artık o, milletindir. Benimle alakası kesilmiştir. Zaten o, milletin eseri, milletin malıdır. **Ben yalnız gördüğümü yazdım.**”⁵

Yalçın Küçük'e sorarım, “hiçbir yerde bu Marş'ı yazdığını söylememiştir.” diyorsun. İşte kaynağıyla verdik. Sen bu kaynakları okumadan nasıl böyle saçma bir şey söyleyebiliyorsun? “Ben yalnız gördüğümü yazdım” diyor daha ne desin? Bu söz, İstiklal Marşı'nı Âkif'in yazdığına yeterli delil olmaz mı?

2. Edebiyatta üslup bilimi diye bir şey vardır. İsim bilim üzerinde çok duran Yalçın Küçük, biraz üslup bilimle ilgilenseydi böyle saçma bir laf etmezdi. Âkif'in diğer şiirleri iyi incelenirse onlarla aynı üsluba sahip olduğu rahatlıkla anlaşılır. Hem İstiklal Marşı hem *Safahat*'taki diğer bütün şiirler, sadece Âkif'in söyleyebileceği aynı üslupla yazılmış şiirlerdir. Aralarında tam bir söylem birliği vardır. Hem içerik bakımından anlam birliği hem de üslup birliği o kadar bellidir ki tartışmaya bile gerek yok.

Hem sonra Yalçın Küçük'ün “Hiçbir anıda veya kaynakta Âkif'in bu marş'ı okuduğunun işaretine de rastlamadım. Millet Meclisi'nde kabul edildiği anda da bütün ısrarlara rağmen Âkif'in, Marş'ı okumadığı kayıtlıdır. Bütün bunlar, istiklâl Marşı'nın Akif tarafından yazılmadığını düşünmemizi tahrik etmektedir.” Sözü de anlamsızdır.

Âkif, kendi şiirini başkaları karşısında okumaktan ve başkalarının da kendi şiirini huzurunda okumalarından sıkılan bir insandır. Bundan dolayı Âkif, hem kendi şiirini başkalarına okumaktan kaçınmış, hem de Mecliste İstiklal Marş'ı okunduğunda dışarı çıkmıştır. Bu durumu doğrulayacak bir alıntı aktaralım. Faruk Nafiz Çamlıbel, 1947'de yazdığı bir hatıra yazısında Âkif'in bu özelliğine değinir ve şöyle der:

“*Safahat*'ın 6.cildi “Asım”dan bahsediliyordu. Salonda “Asım”ı okuduklarına emin olduğum ancak Süleyman Nazif ile Mithat

---

⁴ Eşref Edip, *Mehmet Akif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.135

⁵ Eşref Edip, *Mehmet Akif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.222

Cemal'di fakat hepsi birden "Asım"ın mükemmelliğinde ve Âkif'in dehasında müttefiktiler. Hamid "Asım"dan bir parça okunmasını istiyor, bütün davetliler de bu temenniye iştirak ediyor, fakat büyük şair şaheserinden utanıyor, okumuyordu. Nihayet bu vazife Âkif'in hayranlarına düştü."⁶

İstiklal Marşı'nın "Türk" Kelimesine Yer Vermediği

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, yine kitabında şöyle bir cümle sarf ediyor: "Bu Marş'ta "Türk" sözcüğü yoktur. Türkiye Cumhuriyeti'nin güya kuruluş marşında "Türk" sözcüğünün geçmemesi utanç vericidir. Bunu çok daha önce göstermediğim için utanıyorum."⁷

Buna ne diyorsunuz?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Yalçın Küçük utanmayı biliyorsa şu açıklamalarımızdan sonra biraz daha utansın. Anladığım kadarıyla Yalçın Küçük, Âkif'in Türkleri sevmediğinden veya Türkleri yok saydığından ya da Türk düşmanlığından dolayı İstiklal Marşı'nda "Türk" kelimesine yer vermediğini söylemek istiyor. Hiç böyle bir şey yoktur. Tam tersine Âkif, biyolojik anlamda, etnik aidiyet bağlamında baba tarafından Arnavut, anne tarafından Türk olsa da sosyolojik, kültürel ve hukuki anlamda kendisini tamamen Türk saymış, Türk milletine mensubiyet şuurunu pek çok Türk'ten daha ileri seviyede dillendirmiş münevver bir Türk aydınıdır.

Etnik aidiyet bağlamında verili kimliği olan Arnavutluğu hiç öne çıkarmadığı yani kavmiyetçilik yapmadığı gibi; sosyolojik ve kültürel aidiyet bağlamında da Türk milliyetçiliği yapmıştır. Anlaşılan Yalçın Küçük kavmiyetçilikle milliyetçilik kavramlarını anlamamış. Milliyetçilik, hangi etnik kökenden gelirse gelsin ortak kültürel, sosyolojik ve hukuki değerlerde buluşan insanların birliktelik şuurudur. Bu anlamda Âkif, kendisini Türk saymış ve Türk milletine mensubiyet şuuruyla hareket etmiş, Türk milleti için, Türk'ün kurtuluşu için çalışmıştır. Etnik anlamda kan bağı olan Arnavutçuluk hiç yapmamıştır. Yani kavmiyetçilik ve ırkçılık yapmamıştır. Hatta Türk milliyetçiliğini bırakıp da Arnavut ırkçılığı yapanları da şiddetle eleştirmiştir.

Âkif'in İstiklal Marşı'nda "Türk" kelimesine yer vermemesinin kötü niyetle, herhangi özel bir kasıtlı ilgisi yoktur. O günkü heyecan, coşku havasında öylece kalbe doğmuş, büyük bir duygu atmosferi içinde yazılmış bir şiirdir. Âkif'in bile isteye, kasıtlı olarak "Türk" kelimesini kullanmamak gibi bir tavrı olamaz. Kaldı ki İstiklal Marşı'nda "Türk" kelimesi yoksa da Türk'ün manası, ruhu, ideali, kaygısı, kimliği, millî varlığı, her şeyi vardır. Marş zaten apaçık bellidir ki baştanbaşa Türk'ü anlatıyor. Zira bu açıdan bakarsak Yalçın Küçük hiç üzülmesin. Âkif "Türk" demiyor ama "Türk"ten beter bir kelime kullanıyor. Bize göre beter değil ama

---

⁶ Faruk Nafiz Çamlıbel, "Abdülhak Hâmid'i Nasıl Tanıdım", *Yedigün*, S.448, 1947

⁷ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.12

onun bakış açısıyla öyle diyoruz. Âkif, İstiklal Marşı'nda 2 mısradaki şöyle diyor:

"Kahraman **ırkıma** bir gül... Ne bu şiddet bu celâl?"
"Ebediyen sana yok, **ırkıma** yok izmihlal!"

Ayrıca Âkif, "Nevruz'a hitaben yazdığı kıt'ada Türk milletinin asaletini ve büyüklüğünü yansıtırken, Türk çocuklarından da atalarının soylu karakterini taklit etmelerini ister ve şöyle der:

"Sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek." (s.509) der.

Şimdi burada Âkif'in "ırkım" dediği acaba Arnavut ırkı mı, yoksa Türk ırkı mıdır? Akli başında olan herkes bununla kastedilenin Türk ırkı olduğunu bilir. Dolayısıyla Âkif, emperyalist Batılı Haçlı sürülerinin Türk ırkını yok etmek için üzerimize çullandığını; ama İslam'ın kahraman ordusu olan Türk ırkını kimsenin yok edemeyeceğini söylüyor. Âkif İstiklal Marşı'nda "Türk" kelimesine yer vermiyor demenin hiçbir manası yoktur. O, açıkça görüldüğü gibi Türk ırkını kendi ırkı biliyor, sahipleniyor, hiçbir komplekse kapılmadan kendi ırkı olarak gördüğü Türk ırkını sonuna kadar savunuyor.

Ayrıca Âkif'in, "Türk" kelimesini kullanma konusunda bir kompleksi de yoktur. Yani şimdiki bazı Âkif sever görünen politikacı ve yazarlar gibi "Türkiyelilik"ten falan değil; doğrudan doğruya Türklükten bahseder ve Türk olduğunu göğsünü gere gere söyler. "Türküm" demekten gocunmaz yani. "Türküm" demekten kaçınan, İslamcı geçinen, etnik ırkçılık yapan bazı kişilerin Âkif'ten alacakları daha çok dersler vardır.

"Ordunun Duası" şiirinde Âkif, aynen şöyle diyor:
"**Türk** eriyiz, silsilemiz kahraman...
Müslümanız, Hakka tapan Müslüman."⁸

Ayrıca Âkif'in, Türk milletine mensup olmaktan, kendisini Türk hissetmekten hiçbir şikâyeti olmadığı gibi memnundur da. "İstibdad" adlı şiirinde şu mısralara yer veriyor:

"O birkaç hayme halkından cihangirane bir devlet
Çıkarmış, bir zaman dünyayı lertzân eylemiş **millet**;
Zaman gelsin de görsün böyle dünyalar kadar zillet,
Otuz üç yıl devam etsin, başından gitmesin nekbet...
Bu bir ibrettir amma olmayaydık böyle biz ibret!"

Semâ-peymâ iken râyâtımız tuttun zelîl ettin;
Mefâhir bekleyen abâdan evlâdı hacil ettin;
Ne **âli kavm** idik; hayfâ ki sen geldin sefil ettin;"⁹

Âkif bir başka şiirinde de şöyle diyor:
"Yurdu baştanbaşa viraneye dönmüş **Türk**'ün;
Dünkü şen, şâtir ocaklar yatıyor yerde bugün."¹⁰

⁸ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.555

⁹ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.85

“Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik **Türk**’ün,
Düşünüp durmada öksüz gibi küskün küskün.”¹¹

“Değişik sanki o arslan gibi ırkın torunu!
Bense **İslam**’ın o **gürbüz, o civan unsuru**nu,”¹²

“Hocazâdem, ne sülükmüş o meğer, vay canına!
Diş bilermiş senelerden beri **Türk**’ün kanına”¹³

“Kimse evlâdını cahil komak ister mi ayol?
Bize lazım iki şey var: Biri mektep, biri yol.
Neye **Türk**’ün canı yangın, neye millet geridir
Anladık biz bunu az çok senelerden beridir.”¹⁴

İstiklal Marşı’nın Federasyon Marşı Olduğu

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, **İstiklal Marşı’nın bir Türk marşı değil de İslamcı, Kürtçü, Yahudi ittifakını yansıtan bir marş olduğunu iddia ediyor. Şöyle diyor:**

“Bu analizde “Türk” anahtar sözcük oluyor ve yokluğu ise yol gösteriyor. Âkif Manzumesinde “Türk” sözcüğünün olmaması bir mesajdır ve bir politikadır. Peki bir federasyon marşı mı, şimdilik aşırı bir sorudur ve bu aşamada yeni bir ittifak arayışını arıyoruz.”¹⁵

“Karar verilmişti; Mustafa Kemal mecliste riyaseti Adnan Adıvar’a bıraktı ve bu “oldu-bitti” işi seyretmekle yetindi. Bu bize, “İslamcı” şair, Mehmet Âkif’in adıyla, İslamî ve yer yer Kürdist ve Tevratik çağrışımları içeren bir metin üzerine bir ön kabul olduğunu anlatmaktadır.”¹⁶

Bunlara ne diyorsunuz?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: İstiklal Marşı’nın Türklükle ilgisini yukarıda açtık. Yalçın Küçük, burada anlaşılan İstiklal

---

¹⁰ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.379

¹¹ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.380

¹² *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.381

¹³ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.390

¹⁴ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.396

¹⁵ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.54

¹⁶ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.56

Marş'ının Kürtçülük ve Yahudilikle de ilgisi olduğunu söylemeye çalışıyor. Bu da çok saçma bir iddia.

Âkif, bir vaazında Kürtçülükle ilgili olarak diğer meseleler gibi Kürtçülük meselesinin de düşman parmağıyla çıkarılmış, bizim kanımızı iliğimizi kurutan bir iç meselemiz olduğunu belirtir ve şöyle der:

"Ey cemaat-i Müslimîn! Gözünüzü açınız, ibret alınız. Bizim hani senelerden beri kanımızı, iliğimizi kurutan dahilî meseleler yok mu, Havran meselesi, Yemen meselesi, Şam meselesi, **Kürdistan meselesi**, Arnavutluk meselesi... Bunların hepsi düşman parmağıyla çıkarılmış meselelerdir. Onlar böyle olduğu gibi bugünkü Adapazarı, Düzce, Yozgat, Bozkır, Biga, Gönen, Konya isyanları da hep o melun düşmanın işidir. Artık kime hizmet ettiğimizi, kimin hesabına birbirimizin gırtlığına sarıldığımızı anlamak zamanı zannediyorum ki gelmiştir. Allah rızası için olsun aklımızı başımıza toplayalım. Çünkü böyle düşman hesabına çalışarak elimizde kalan şu bir avuç toprağı da verecek olursak çekilip gitmek için arka tarafta bir karış yerimiz yoktur. Şimdiye kadar düşmana kaptırdığımız koca koca memleketlerin halkı hicret edecek yer bulabilmişlerdi. Neûzubillah biz öyle bir akıbeta mahkum olursak başımızı sokacak bir delik bulamayız. Zaten düşmanlarımızın tertip ettikleri sulh şerâiti bizim için dünya yüzünde hakk-ı hayat, imkân-ı hayat bırakmıyor."¹⁷

Yahudilik konusuna gelince Âkif Yahudiler için bir şiirinde şöyle der:

"Bir **çifit** sillesi kaç yıldır öter beynimde:"¹⁸

Yalçın Küçük bilmiyorsa öğretelim, "Çifit", Yahudiler için kullanılan bir hakaret kelimesidir. Çifit, "hileci ve düzenbaz" demektir ve Yahudiler için kullanılır. Yahudiler için böyle ağır konuşan bir adam, nasıl olur da Tevratik bilmem neyik bir Marş yazar?

İstiklal Marş'ının "korkma" Kelimesiyle Başlaması

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, Marşın "korkma" sözüyle başlaması konusunda şunları söylüyor:

"Marşa döndüğümüzde Mehmet Ragif'in adına yazılı bu marşın anlaşılması en zor yanlarından birisi, "korkma" sözüyle başlamasıdır; tabii bu hitapta korku esastır. Korkulduğu varsayımı var; "korkma" sözüyle başlıyoruz. Dolayısıyla her açıklama teşebbüsünde neden "korkma" bunun izahını bulmak durumundayız."¹⁹

¹⁷ *Sebilürreşad*, 25 Teşrin-i Sani 1336-15 Rebiülevvel 1339, C.11, S.464, s.249-259; Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran Abdülkadiroğlu, *Mehmed Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri, Mev'ıza ve Hutbeleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991

¹⁸ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.409

¹⁹ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.62

Nedir bunun izahı?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Bunun izahı gayet açık.

İstiklal Marşımız, **"korkma!"** diye başlar. Olumsuz bir ifadeyle başlaması, bazıları için garip gelmiş olabilir. Birileri bunu eleştirmişlerdir. Mesela Yalçın Küçük'ten önce Suphi Nuri İleri bu durumu şöyle eleştirdi:

"Bu marş her cihetten fenadır. İstiklalci Türklerin hislerine tercüman olmamıştır. "Korkma" diye başlayan bir marş, Türklerin hakiki ve öz duygu ve heyecanlarının tercümanı olmaz. Türk korkmaz, istiklal ve inkılap için savaşan Türklerin yüksek ve asil hislerini ve seciyelerini bilseydi hiçbir vakit şu sinire dokunan "korkma" kelimesiyle marşına başlamazdı."²⁰

Âkif'in marşına olumsuz bir ifade olan "korkma" diye başlaması, İslam kültüründen yansımalar, izler taşır. Zira İslam da temel ilkesi olan kelime-i şehadete yani "eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resulühü" cümlesi, olumsuz bir ifade olan "lâ" ile başlar. "lâ", "hayır, yok, değildir" anlamına gelir. Yani "hiçbir tanrı yoktur, ancak Allah vardır" ifadesiyle başlar. İslam, önce olumsuz durumu, olmaması gereken bir şeyi ortaya koyar, sonra olumlu değeri verir. Âkif de önce olumsuz durum olan korkuyu olumsuzlar, korku yok, korkma der, korkunun olmaması gerektiğini söyler, sonra olumlu değerleri verir.

Ayrıca bu mısralarda geçen metinlerarası ilişkilere ve şiirin tarihsel, kültürel kaynaklarına da bir bakalım:

Marşın;

*"Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;"

şeklindeki ilk mısraı, Hz. Muhammed'in Hz. Ebubekir'le birlikte 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret ederken aralarında geçen bir konuşmaya telmihte bulunmaktadır. Hadise şöyle olmuştur:

Mekkeli kâfir Kureyşlilerin baskısından bunalan Hz. Muhammed, Hz. Ebubekir'le birlikte Mekke'den Medine'ye hicret etmeye karar verirler ve gizlice çıkıp yolda Sevr Mağarası'nda konaklarlar. Bu arada Müşrikler onların peşine düşmüşlerdir. Kâfirler, Hz. Muhammed'i veya Hz. Ebubekir'i bulup getirene veya öldürene 100 deve verme vadedinde bulunurlar.

Bunu duyan canavar ruhlu bir kısım Mekkeli müşrikler, hemen yola koyulup Sevr Mağarası'nın önüne kadar gelirler. İçerden Hz. Muhammed'le Hz. Ebubekir onların geldiğini görürler. Fakat müşrikler onları görmezler. Bu durumda Hz. Ebubekir çok korkar, telaşlanır ve üzülür. Hz. Muhammed onu yatıştırmak üzere: **"Korkma! Üzülme. Allah bizimle beraberdir."** diye teselli verir.

Bu hadiseye *Kur'an-ı Kerim*'de şöyle değinilir: "Eğer siz ona yardım etmezseniz Allah ona yardım eder. Hani o kâfirler, onu (Mekke'den) çıkardıkları vakit iki kişiden biri iken ikisi mağarada buldukları sırada arkadaşına: **"Korkma**, üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir." diyordu. Allah ona sekînet (sükunet, kalp

²⁰ *Yeni Adam*, 25 Mart 1937, S.169, s.10-11

huzuru) indirdi ve onu, görmediğiniz ordularla güçlendirdi ve kâfirlerin sözünü alçalttı. En yüksek olan ancak Allah'ın kelimesi (Tevhid: Lâilâhe illallah) dir ve Allah azîzdir, hakîmdir."²¹

Mehmet Âkif de bu hadiseye telmihte bulunarak; kâfirlerin Sevr Mağarası'nı kuşattığı gibi Müslüman Türk milletinin de 1918'den itibaren Anadolu'da İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Amerika'dan oluşan emperyalist Batılı devletler tarafından kuşatıldığı sırada, Türk'ün yok olması demek olan Sevr anlaşmasıyla kısıvrak kuşatıldığı sırada peygamberimizin Hz. Ebubekir'e söylediği gibi Âkif de; "Ey Türk milleti korkma! Allah bizimle beraberdir" mealinde teselli veriyor, Türk milletinin imanını güçlendiriyordu.

Sevr anlaşması, I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında Paris'in Sevr banliyösünde 10 Ağustos 1920'de imzalanan bir anlaşmadır. Buna göre ülke paramparça ediliyor, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Ermenistan, ülkeyi bölge bölge parselliyorlar, Kürdistan diye bir devlet kurduruyorlar, Türklere de Orta Anadolu'da küçük bir bölge bırakılıyor. İşte Millî Mücadelemizi bu Sevr anlayışına karşı, Sevr'e mahkum olmamak, Sevr mağarasında sıkışıp kalmamak için verdik.

Burada ilginç bir benzerlik var. Peygamberimizi kuşatan, hapseden, kıstıran, dar bir mekana mahkum eden mağaranın adının "Sevr" olmasıyla, Türk milletini Orta Anadolu'da mağaraya benzeyen küçük bir alana hapsedmeyi ve orada yok olup gitmesini amaçlayan, kısıvrak kuşatan, hapseden Sevr anlaşması'nın adlarının da aynı olmasını nasıl izah etmeli? "Sevr" banliyösü, Paris'in dışında küçük bir yerleşim yeridir. "Sevr" mağarası da Mekke'nin dışında Sevr dağında küçük bir yerleşim yeri olarak kabul edebileceğimiz bir mağaradır.

Kureyşli kâfirler, başta Hz. Muhammed olmak üzere Müslümanları yok etmek, öldürmek için peşlerine düştüler. Haçlı sürüsü olan kâfir İtilaf Devletleri de Müslüman Türkleri öldürüp yok etmek için üstümüze çullandılar.

Kureyşli kâfirler, değişik kabilelerden seçtikleri en kuvvetli bir çete ile Müslümanların peşine düştüler. Batılı kâfir devletler de İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan kabilelerinden seçtikleri kuvvetli bir orduyla üzerimize çullandılar.

Kureyşli kâfirler, Hz. Muhammed'i bir gece evinde basarak imha etmek istediler. Hz. Muhammed, bunu Allah'tan haber alınca Medine'ye hicret için gizlice yola çıktı ama kâfirler peşinden geldiler. Avrupalı kâfirler de Müslüman Türk'ü yok etmek için evini, yurdunu, vatanını bastılar. Müslüman Türk de İstanbul'dan Anadolu'ya gizlice; mesela Özbekler Tekkesi aracılığıyla olduğu gibi Kuva-yı Milliye hicretine çıktı ama kâfir Avrupalılar, Anadolu içlerine kadar peşimizden geldiler.

Kureyşli kâfirler, Hz. Muhammed'i ölü veya diri olarak getiren kiralık katil çetesine ödül olarak 100 deve vereceklerini vaad ettiler. Avrupalı kâfir devletler de kiralık katil olarak tuttıkları

---

²¹ Tevbe suresi, Ayet Nu: 40

Yunan ordusuna Türkleri yok etmeleri karşılığında ödül olarak Batı Anadolu bölgesini Yunanistan'a vereceklerini vaad ettiler.

Hicret sırasında Hz. Ebubekir korktu ama Hz. Muhammed peygamber olarak ona "korkma" dedi. Millî Mücadele sürecimizde Hz. Ebubekir'in karşılığı Türk milletidir. Türk milleti de en azından bir kısmı düşmanlardan korkmuştur ama peygamberin varisi bir alim olarak Mehmet Âkif, bu millete "korkma!" demiştir.

Daha bunlar gibi pek çok benzerlikler vardır. Âkif işte bu kültürden geldiği için Millî Mücadele sürecimizi İslam tarihinden benzer olaylarla irtibatlandırma yoluna gitmiştir.

Âkif, millî Mücadele sürecinde verdiği vaazlarda ve yaptığı konuşmalarda Türk milletine Sevr anlaşmasının felaketlerini uzun uzun anlatmıştır. Nitekim 24 Aralık 1920'de Kastamonu'dan Ankara'ya dönüşlerinde Âkif, Eşref Edip'le birlikte Mustafa Kemal Paşa'nın daveti üzerine İstasyonda bir saat kadar görüşmüşler ve Mustafa Kemal Paşa Âkif'e hitaben şöyle demiştir:

"Kastamonu'daki vatanperverane mesainizden (çalışmalarınızdan) çok memnun oldum. Sevr Muahedesinin (anlaşmasının) memleket için ne kadar feci bir idam hükmü olduğunu *Sebilürreşat* kadar hiçbir gazete memlekete neşredermedi (yayamadı). Manevî cephemizin kuvvetlenmesinde *Sebilürreşad*'ın büyük hizmeti oldu. İkinize de bilhassa teşekkür ederim."

Mustafa Kemal Paşa'nın daha sonra "görüştüğümüze çok memnun oldum, inşallah beraber çalışırız" demesi üzerine Âkif ve Eşref Edip, "Tabii beraber çalışmak için geldik" demişlerdir.²²

Marşın ilk kelimesi olan "korkma!" sözü, Denizli müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'nin, İzmir'in 15 Mayıs 1919 günü Yunanlılar tarafından işgal edilince aynı gün verdiği bir fetvada da geçer. Hulusi Efendi fetvasında şöyle der:

"Korkmayınız!... Meyus (ümitsiz) olmayınız!... Bu livâ-yı hamd (Hz. Muhammed'in bayrağı) altında toplanınız ve mücadeleye hazırlanınız. Müftünüz olarak cihâd-ı mukaddes (kutsal cihat) fetvasını ilan ve tebliğ ediyorum".²³

Mehmet Âkif, İstiklal Marş'ını yazmadan önce muhakkak ki bu fetvadan da haberdardı ve ondan da etkilendi.

Yine bu "korkma!" sözü, o dönemde kuvvetli bir İslam imanına sahip olan bütün Türklerin içlerinde besledikleri ve kardeşlerine söyledikleri ortak bir söz gibiydi. Düşman ne kadar güçlü olursa olsun korkmamaları gerektiğini söylüyorlardı. Nitekim Hasan Basri Çantay da bir yazısında aynı şekilde "korkma!" demişti:

"Ey imanlı kardeş! Çok şükür ufk-ı İslâm'da (Müslümanların ufkunda) rehâ ve halâs (kurtuluş) güneşi doğmaya başladı. Dünyanın her tarafında esarete düşen müslümanlar harekete geldi. Ehl-i Salib'in (Haçlıların) yaman kastı artık anlaşıldı. Bütün İslam âlemi hakk-ı hayatını (yaşama hakkını) müdafaaya, kelimetullahı i'lâyâ (Allah'ın davasını yüceltmeye) karar verdi. Bugün her vakitten fazla ümitlisin, fakat sabr u sebat et, yılma,

²² (Yeni) *Sebilürreşat*, Ekim 1957, C.II, S.254, s.58-59

²³ www.pamukkale.gov.tr

usanma, **korkma**, haydi hamaset (kahramanlık, yiğitlik) meydanına. Allahuekber! (Allah en büyüktür) "Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, bize cesaret ver ki tutunalım. Kâfir kavme karşı bize yardım et, dediler."²⁴

İstiklal Marşı'ndaki "Ulusun" Kelimesinin Manası

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, İstiklal Marşı'nda geçen "Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar" mısraında geçen "ulusun" kelimesinin manasını değişik şekilde yorumluyor. Şöyle diyor:

"Profesör Kaplan, bu "korkma" hitabını, bir de "ulusun" sözcüğünden sonra kullanıyor; güzel, ancak bizler buradaki "ulu" sözcüğünü hep "yüce", İbrani'de "ram" olarak anlıyorduk, ki "avram", yüce baba ve "yüce Tanrı" anlamındadır, hep biliyoruz. Ezan Türkçeye çevrilince de, "Allahu Ekber" yerine "Tanrı uludur" diyorduk. Ancak Nalbandoğlu'nun kitabında kalan ve değeri, şimdiye kadar, pek bilinmeyen bu yüksek değerlendirmede, edebiyat profesörü İslamist Kaplan, buradaki "ulusun" sözcüğünün, "ulumak" fiilinden, "bırakınız ulusunlar" anlamına geldiğini, bize, tedris eylemektedir. Anlaşılması zordur; /ulusun, korkma... nasıl böyle bir imanı boğar/medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar/, işte burada, medeniyet, köpekler misli ulumaktadır ve bundan korkmak için de bir neden bulunmamaktadır. Yine de bu İslamist Kaplan'ın zekâsından korkmak zorundayız."²⁵

İslamist Kaplan mı Yalçın Küçük mü haklı?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Yalçın Küçük, hep bilmediği işlere bulaşıyor ki battıkça batıyor. Arapça bilmiyor, Osmanlı Türkçesi bilmiyor, ondan sonra bilmediği bu hususlarla ilgili olarak ahkâm kesiyor.

İstiklal Marşı'nda geçen "ulusun" kelimesinin asıl Arap harfleriyle yazılışında bu kelimenin sonu "nun" harfiyle biter. Bu kelimenin sonu, "kef" harfiyle biterse "sen ulusun, büyüsun" manasına gelir. "Nun" harfiyle bitince de "o ulusun, bağırırsın, köpekler gibi ses çıkarsın" manasına gelir. Yalçın Küçük, İstiklal Marşı'nın asıl metni olan Arap harfli metne baksın, Osmanlı Türkçesi öğrensin, bilmiyorsa bilene sorsun. Ondandır Mehmet Kaplan gibi bir dahi Türk aydınının zekâsıyla alay etmeye kalkması. Sonra ayazda kalır, alay edilen kendisi olur, ondan sonra da insan içine çıkamaz. Yazık. Bu cesareti nereden alıyor bu adamlar, anlaşılır gibi değil.

---

²⁴ Nasuhî Dede (Hasan Basri Çantay," Ey Müslümanlar! Esir Kardeşlerinizi Düşününüz", *Sebilürreşad*, C.19, S.472, Mart 1921, s.31-34

²⁵ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.62-63

Anadolu'da Şehitlerimizin Olmaması

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, ayrıca Anadolu toprakları altında şehitlerimizin olmadığını; dolayısıyla İstiklal Marşı'nın altıncı kıt'asında "Düşün altındaki binlerce kefensiz vatani" mısraındaki benzer yaklaşımların yanlış olduğunu söylüyor. Şöyle diyor:

"İslamist Kaplan bir yerde de şunları kaleme almaktadır: "Altıncı parçada müdafaa edilen 'toprak' değerlendiriliyor. O, bir arazi parçası değil, altında binlerce kefensiz şehidin yattığı kutsal bir yerdir. Biz o şehidlerin torunlarıyız. O, bizim için yeryüzünden daha değerlidir." Profesör, böylece, Âkif'in manzumesinde neden "toprak" sözcüğüne yer verildiğini açıklamış olmaktadır. Pek güzel, yalnız çok küçük veya çok büyük bir yanlışlık var; biz bu savaşı, Musul ilavesiyle, bugünkü Türkiye için veriyorduk, Misak-ı Millî bunu söylemektedir. Savaş için teşkilatlanma da burada, Anadolu'da, yapılıyordu; bu topraklarda ise bizim şehidimiz yoktur. Bu topraklar, Türkler'in Anadolu'ya geçmesinden beri hep Türkler'de kalmıştı; Marş'ın yazıldığı Ankara'da ve Tacettin Dergâh'ında, toprak altında şehitten söz edemiyoruz. Kısaca, eğer kastedilen "toprak" bu ise, altında "binlerce kefensiz vatani" yoktur."²⁶

Öyle midir?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Sayın Yalçın Küçük'ün söylediği gibi yanlışlık falan yok. Önce İstiklal Marşı'nın burada sözü edilen ilgili kıtasını alalım:

"Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!

Düşün altındaki binlerce kefensiz vatani.

Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:

Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatani."

Burada Âkif, Türk milletinin bastığı, yaşadığı, vatan olarak bellediği her yerden bahsediyor. Bu cennet vatanın içine mesela Muş, Malazgirt, İstanbul giriyor mu girmiyor mu? Oralar Türk toprağı, Türk vatani değil de gavur vatani mi?

Malazgirt Meydan muharebesinde şehit olan atalarımız gavur toprağında mı yatıyor, yoksa kendi vatanımızda mı? Orası Anadolu olmuyor mu? 13. Yüzyılda Anadolu içlerine kadar yayılan Moğol istilasına karşı koyan ve vatanlarını korumak için savaşıyan Türkler Anadolu topraklarında yatmıyor mu? Yine değişik zamanlarda gelen Haçlı sürülerine karşı savaşıp şehit düşen atalarımız Anadolu topraklarında yatmıyor mu? İstanbul'un fethinde şehit olan atalarımız Türk vatanında mı yatıyor yoksa gavur toprağında mı? Daha neyi sayalım? Çanakkale savaşlarında şehit olan 60.000 civarındaki vatan evladı nerede yatıyor acaba? İstiklal Marşı'nın yazıldığı Şubat 1921'e kadar Anadolu'da biz şehitler vermedik mi? Mütareke döneminde, mesela 15 Mayıs 1919'da Yunan ordusu

---

²⁶ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.63

İzmir'e ayak bastığından itibaren şehit vermedik mi? Yalçın Küçük, ilkokul çocuklarının bile bildiği şeyleri ya bilmezden geliyor ya da başka şey biliyor.

Allah'ın Müslümanlara Vaad Etmediği

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük'ün garip laflarından biri de Allah'ın müslümanlara vaadde bulunmadığı şeklinde. Şöyle diyor:

"Eğer Akif yazdıysa, Âkif'in yazmadığını düşünmek için haklı nedenlerimiz var, çok büyük bir hata yapmaktadır; bir de bilgiççe, "bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı" buyurmaktadır, çok garip görünmektedir. Daha da garip olanı, bu dizeden iki dize yukarıda, "doğacaktır sana vaad ettiği günler Hakk'ın" denmektedir ki hayli şaşırtıcıdır. Çünkü biz müslümanların Tanrısı, vaadkâr bir tanrı değildir ve *Kur'an*'da "vaad" sözcüğü, hiçbir yerde olumlu bir haber vermemektedir, buna ileride değinmek durumundayım. *Kur'an*'da, bu açıdan tekrar okunduğunda, en çok "vaade inanmayın" uyarısını buluyoruz. Bu nedenle, ya İslamist Şair'in, Tanrı'ları karıştırmış olduğunu ya da marşı kendisinin yazmadığını düşünmek durumundayız. Tabii bu manzumeyi, Akif'in yazmamış olduğunu ciddi bir hipotez olarak tekrarlamak zorundayım. Diğer taraftan strüktüralist, yapısalcı, bir analize meyledecek olursam, "vaad ettiği" ibaresinden, bir dize atladığımızda, malum "toprak" sözcüğüne ulaşıyoruz; strüktüralist kurma tutkunu bir yaratıktır. O halde, nerede ise arka arkaya gelen "vaad edilen" sözcüğü ile "toprak" kelimesinden bir yapı kuracak olursam, "vaad edilen toprak" önermesiyle karşılaşıyorum. Buna şaşırmıyorum. Marş, bu tür sızdırmalarla doludur."²⁷

"Şimdi bir özete ihtiyacımız var; bir, 25 Aralık 1920 tarihiyle başlayabilirim, bu tarihte Koçgiri Aşireti reisleri Ankara'ya, Türkiye Büyük Millet Meclisine bir telgraf göndererek, Sevr'e göre muhtariyet hakkını elde ettiklerini ve artık kabulü ile verilmesini talep ettiler. İki, daha önce vardı, Ekim 1920 tarihinde de oluyordu, ancak 1921 yılı başından itibaren, Kürt çeteleri sistematik olarak taciz hareketlerine başladılar, "isyan" diyebiliriz, 'istiklal Marşı' projesi işte bu tarihlerde doğmuştur; Kürt hareketliliği ile paralel bir hızla geliyordu, İstiklalden çok isyancıların taleplerini asimile etmeyi deneyen bir vesikadır.

İsyancılar, daha büyük sayıda imzalarla, 11 Mart 1921 tarihinde Ankara'ya bir telgraf daha göndererek "Kürt Yurdu" isteklerini tekrarladılar. Bu, muhtariyet'tir, Vali'nin Kürt ve yardımcısının Türk olmasını şart koştu. Bir gün sonra, 12 Mart 1921 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi

---

²⁷ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.63

"İslamcı" şaire ait olduğu söylenen bir manzumeyi çok acele bir şekilde kabul etti, artık ezbere biliyoruz. Manzume'de "Türk" kelimesi yoktu, geçmiyordu, cenk şevki verilmiyor ve alışılmış "Allah" sözcüğü bulunmuyordu ve yerine "Hüda" vardı; bu sözcük, Farisi-Kürdi'de "Allah" ve Kürt-Yahudice'de ise "Yahudi" demektir." Öyleyse, uygundur ve deşifreyona başlıyoruz.

İkilem şudur, ya Mehmet Akif *Kur'an*'ı bilmemektedir ya Manzume'yi, *Kur'an*'a pek itibar etmeyenler yazmıştır. Çünkü bu metinde "doğacaktır sana va'ad ettiği günler Hakkın" ibaresi var ki *Kur'an*-han müminler için çok yabancıdır. Şöyle de söyleyebilirim, müslümanların Allah'ı, vaatkâr bir Allah olmaktan çok uzakta duruyor ve *Kur'an* da, bu nedenle olabilir, "vaat" sözcük ve fiiline pek olumlu yaklaşmıyor, mesele buradadır.

Kur'an'da çeşitli surelerde "vaat" fiiline rastlıyoruz, bunları üç büyük kategoride toplayabilirim; İsa'nın Vaatleri, Musa'nın Vaatleri, Şeytanın Vaatleri ki müslümanların Allah'ı bunları hep tekzip etmektedir. Müslümanların Allah'ının da vaadi var, çok azdır ve çok zaman "azap" ve bir-iki hâlde de cennettir. O halde, "yok" saymak durumundayım ve buradan devam ediyorum.

Ra'd Suresi Kırkıncı Ayeti de aktarabilirim ve şöyledir: "İmdi, onlara vaat ettiğimiz (azabın) bir kısmının (başına geldiğini) ister sana (sağlığında) gösterelim, ister (bundan önce) seni öldürelim, her iki durumda da sana düşen ancak mesajı tebliğ etmek, duyurmaktır; hesabı görmek ise Bize aittir." Demek, burada da öğreniyoruz, *Kur'an*'da İslamik "vaat" mi, azap ve öldürmektir.

İsra Suresi ve Altmış Üçüncü ve Dördüncü Ayetler, Şeytanın vaati ve bekleyen cezalar ise şu şekilde yazılıyor: "(Allah) 'Haydi, (seçtiğin yolda elinden geleni ardına koymamak üzere) git! Ancak, haberin olsun ki, onlardan sana uyanlar (la beraber) hepinizi bekleyen ceza, yaptıklarınızın tam karşılığı olmak üzere, cehennem olacaktır! Haydi, şimdi onlardan gücünün yettiğini sesinle ayart; atlarınla ve adamlarınla onların üzerine yüklen ve (böylece) onların, mallarıyla çocuklarıyla (ilgili olarak işleyecekleri günahlara) ortak ol; onlara vaatlerde bulun, çünkü (onlar bilmezler ki) Şeytanın vaat ettiği her şey sadece akıl çelmek içindir." Burada da görüyoruz, Şeytanın vaadi var ve kötüdür; müslümanların Allah'ının vaadi ise sadece Cehennem'dir. Dolayısıyla, bu Manzume'yi yazanın İslam mütefekkeri Akif olduğuna inanmakta çok zorlanıyoruz. Çünkü, İslamist bir müellifin "va'adettiği günler Hakkın" sözünü bulmasının imkansız olduğunu anlıyoruz.

(...) Peki şöyle özetleyebilir miyim, müslümanların Kitabı'na göre "vaad edilen günler" pek anlam ifade etmemektedir, ancak *Kur'an*'da başta Peygamber Abraham olmak üzere İsrail Tanrıları ve sözlerinden o denli bahs

açılıyor ki, Kuran'ı tedris ederek Tevrat'ı da hatmetmek mümkün olmasa da temellerini öğrenmek imkan dâhiline girmektedir. Bu o kadar öyle ki, bazı hahamlar, İslam'ın derivatif bir din olduğunu dahi ileri sürebiliyorlar. Ancak burada böyle iddialara ihtiyaç duymuyoruz.

Çünkü bu manzumede "vaad ettiği" sözcüğü ile "toprak" arasında sadece bir dize var; artık bunu, bir tesadüf sayamayız. Manzume'de, *Kur'an*'da da işaret edildiği üzere, "kutsal" ya da "vaad edilen" topraklar için bir çağrı görüyor ve okuyoruz. Bu çağrı, tarihseldir; "kahraman" ve "gazi" ve "şanlı" şehirlerimizde, Arabî ve İbranî sözcük ile "medine" diyebiliriz, savaşlarda, bir yanda, Hıristiyanlar ve diğer yanda Türkler ve Yahudiler savaştılar; üçüncü kitabımızın bir temasını burada da not ediyorum. İkincisi, bir an için, Marş'ı Âkif'in yazmadığını ve bir "heyet" çalışması sonucu ortaya çıktığını düşünebiliriz, "heyet" Ankara'dadır ve çoğu İstanbul'dan gelmişlerdi, Siyonizm'i, Hamburg Kongresi'ni, buraya Osmanlı delegesi olarak Moiz Kohen'in, daha sonra Kemalizm'in teorisyeni M. Tekinalp, gittiğini ve "vaad edilen topraklar" için Türkiye'yi işaret ile hepsini Türkiye'ye davet ettiğini biliyor olmalıydılar."²⁸

Bu vaad etmek meselesinin esası nedir?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Yalçın Küçük burada diyor ki: "Çünkü biz Müslümanların Tanrısı, vaadkâr bir tanrı değildir ve *Kur'an*'da "vaad" sözcüğü, hiçbir yerde olumlu bir haber vermemektedir".

Bu da tamamen yanlış bir ifadedir. Allah, *Kur'an*'da onlarca ayette iyi Müslümanlar için bazı vaadlerde bulunmuştur. Mesela örnek olarak bir ayet alalım:

"Kendisine güzel bir **vaadde bulunduğumuz** ve bundan dolayı ona erecek olan kimse, kendisine dünya hayatının geçici zevkini tattırdığımız ve sonra kıyamet günü yakalanıp huzurumuza getirilecek olan kimse gibi midir?" (Kasas, 61) Buradaki "vaad" kelimesi aynen "vaadnâ" diye geçer.

"Muhakkak ki: "Rabbimiz Allah'tır" deyip de sonra doğrulukta devam edenler üzerine melekler şöyle diyerek inerler: "Korkmayınız, mahzun da olmayınız, **vaad** olduğunuz cennetle sevinin" (Fussilet, 30). Buradaki "vaad" kelimesi de "tûadûn" şeklindedir.

"Doğacaktır sana va'd ettiği günler Hakk'ın"

Mısraıyla Âkif, Türk milletine yeniden doğuş müjdesi veriyor. Yani bu karanlık işgal, esaret, savaş dönemi bitecek, bu savaşı kazanacaksın ve kendi hür vatanında hür devletini tekrar kuracaksın, Allah'tan ümit kesmeyiniz demek istemiştir. Bundan başka mana çıkmaz.

Âkif'te "İstiklal" Kavramının Olmadığı

---

²⁸ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.98-100

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük ayrıca Âkif'in zannedildiği gibi istiklal fikrinde olmadığını, sömürge fikrini benimsediğini, sömürgece yaşamaya alışkın olduğunu ileri sürüyor. Şöyle diyor:

"Üç, Doğrul, Âkif'in bunun üzerine, "Allah bir daha bu millete bir istiklâl Marşı yazdırmazın" dediğini de not ediyor. Bununla, Damat Doğrul, Âkif'in istiklâl'e çok önem ve bu kasıtlı böyle bir cevap verdiğine bizi inandırmak istediğini anlayabiliyoruz. Ancak buna inanmakta çok zorlanıyoruz.

a-Âkif'in bu istiklâl'e değer biçtiğini gösterecek kanıtlardan yoksunuz. Çünkü, Âkif, Kurtuluş Mücadelesi sırasında, Ankara'da mebus tayin edilmiş, bir Dergâh'ta kalmış ve daha sonra, Mısır'a giderek, Halim Paşa Ailesi'nden bir prensin misafiri olarak yaşamıştır. O sırada Mısır, emperyalist Büyük Britanya'nın egemenliği altındaydı. Özetle, bir sömürgece ve zengin prensinin eline bakarak yaşıyordu, istiklal kavramı uzaktadır.

b-Ersoy'un da "istiklâl Marşı" yazımı dönemini bir daha yaşamak istemediğini, düşünmemiz daha isabetlidir. Şu veya bu şekilde unutmak istemediği bir dönemdir. Âkif'in bir komplo'nun aleti olduğunu düşünmesi ihtimal dahilindedir."²⁹

Akif istiklalci mi, yoksa sömürgeci mi?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Burada hemen Mısır ve İngiltere meselesine bir açıklık getirelim. Âkif, Mısır'da İngiliz sömürgeci altında istiklal kavramına değer vermeden yaşamaktan memnun değildir. Tam tersine bu sömürgeciğe şiddetle karşıdır. Bu, Âkif'e atılacak en büyük iftiralardan biridir. Nitekim bu konuyla ilgili Ömer Rıza Doğrul'dan bir iktibas yapalım:

"Dünya haberleriyle alâkası

Gazete okumaya muktedir olmadığı için kendisine her gün yurt ve dünya haberlerini verir, sonra suallerini beklerdim. Alâkadar olduğu her meseleyi sorar ve tafsilâtını dinlerdi.

O zaman İngiltere-Mısır müzakereleri vuku buluyor, Mısır'ın mukadderatı tesbit olunuyordu. Senelerce yaşadığı bu memlekete ehemmiyet veriyor, alâka gösteriyor, bilhassa bu noktayı takip ediyordu:

"— Kapitülasyonlar!"

Sık sık sorduğu mesele bu belânın kaldırılıp kaldırılmadığı idi. O zaman bu meselenin beynelmilel (uluslar arası) bir konferansa talikine (birakılmasına) karar verilmesi, Üstad'ı âdeta üzmüştü. Ona göre asıl hallolunacak mesele bu idi. Üstad'ın düşüncüsü çok doğru idi. Çünkü Mısır'ı için için kemiren en müthiş âfet bu kapitülasyonlardı. Bu kepezelik yüzünden memleketin asıl sahibi olan Mısırlılar, kendi yurtlarında birer garip gibi yaşıyor, imtiyazlı yabancılar ise istediklerini yapıyor, yerlileri hor görüyorlardı. Mısırlıların hür yaşamaları ve vatanlarına sahip olmaları için her

---

²⁹ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.97

şeyden evvel bu kapitülasyonları kaldırmaları icab ediyordu. Üstad da sonuna kadar bu noktayı takip etti. Fakat Mısırlıların Montrö Konferansı'nı toplayarak kapitülasyonlardan kurtuldukları haberini almaya ömrü vefa etmedi."³⁰

Ayrıca Yalçın Küçük'ün: "Âkif'in bu istiklâl'e değer biçtiğini gösterecek kanıtlardan yoksunuz." Sözü aslında ciddiye alınacak bir söz değil. Âkif'e atılabilecek en çirkin bir iftiradır bu. Âkif, hayatını istiklal uğruna feda etmiş, âdetâ istiklâl mistiği olan bir Türk aydını ve şairidir. O, ömrü boyunca Türk milletinin tam bağımsız ve bağılantısız hür bir Müslüman Türk devleti ve milleti olarak kalması için mücadele etmiştir. İstiklal Marşı'mız, adından başlayarak sonuna kadar Türk'ün her türlü emperyalizme karşı bir bağımsızlık bildirgesi gibidir. 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesiyle ülkemiz fiilen işgal edildiğinde Âkif, bu işgale ve her türlü işgale karşı hayatını ortaya koydu, istiklal istemeyen İstanbul Hükûmeti ve Sarayın tarafını değil, istiklal isteyen Atatürk'ün liderliğindeki Kuva-yı Milliye saflarını seçti. Millî Mücadelemiz süresince de Anadolu'yu karış karış dolaşarak Türk milletini istiklalini koruması için uyardı. Daha İstanbul'da üyesi olduğu Dârü'l-Hikmeti'l İslamiyye Teşkilatında bu kurumu Kuva-yı Milliye aleyhinde yayın yapmaya sevk etmek isteyenlere karşı şiddetle karşı geldi ve bir kelime bile söyletmedi ve yazdırmadı.³¹

Mütareke döneminde mandacılık fikirleri; yani İngiltere, Fransa, İtalya, Amerika gibi emperyalist devletlerin yönetiminde, onların sömürgesi, kölesi olarak yaşayalım diyenler ortaya çıktığında Âkif'in *Sebilürreşad* dergisinde şunlar yazıyordu:

"Türklerin yirmi beş asırdan beri istiklallerini (bağımsızlıklarını) muhafaza etmiş bir millet oldukları târihen müsbet (tarihçe sabit) bir hakikattir. Türkler istiklalsiz yaşayamaz."³²

Eşref Edib'in açıklamalarına göre pek çok insanın ümitsizliğe düştüğü bir sırada Âkif tam bir iman ve ümit içinde istiklalimizi koruyacağımıza inanıyordu. Ayvalık'ta, Karesi'de (Balıkesir'de) başlayan millî hareketin mutlaka büyüyeceğine, bütün memlekete yayılacağına inanıyordu. Eşref Edip Âkif'in Kuva-yı Milliye saflarına nasıl büyük bir heyecanla katıldığını uzun uzun anlatır. Balıkesir'deki millî savunmayı görünce heyecana gelir ve "zafer yolu bu yoldur" der. Anadolu'nun değişik yerlerinde verdiği vaazlarda, yaptığı konuşmalarda istiklale olan inancını hep tekrarladı. Mesela Balıkesir'de yaptığı konuşmada şunları söyledi:

"İnşallah vatanımızın haysiyeti, istiklali, saadeti, refahı, ümrani dünyalar durdukça masun (korunmuş) ve mahfuz (korunmuş) kalır."³³

---

³⁰ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.454

³¹ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.99

³² *Sebilürreşad*, S.437

³³ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.103

Yalçın Küçük'ün: "Âkif'in bu istiklâl'e değer biçtiğini gösterecek kanıtlardan yoksunuz." Sözüünü anlamsız kılan bir kanıt da şudur. Âkif bir yerde şöyle der:

"Azıcık bilmek için kadrini istiklâlin (bağımsızlığın değerini),
Bakınız çehre-i meş'ûmuna (uğursuz yüzüne) izmihlâlin
(bozgunun)"³⁴

İstiklal Marşı'ndaki "Sancak" Kelimesi Meselesi

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, İstiklal Marşı'nda geçen "sancak" kelimesini da acayip yorumlara tabi tutuyor. Şöyle diyor:

"Birinci soru şudur, bu "sancak" nereden ve neden çıkıyor; bir kurtuluş savaşında "sancak" yoktur ve üstelik başta bir yer bulamıyoruz.

Gerçekten bu "sancak" nedir ve "bayrak" nerededir; öyle tahmin edebiliriz, ya manzumenin de facto telif heyeti ve çok büyük ihtimalle son anda, Mecliste olabilir, bayrağın kayıp olduğu anlaşılmıştır. Bulunmuştur, yerine konmuştur; "hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet", manzumenin son dörtlüğünde ve son dan bir önceki satır hâlinindedir. Son anda konduğundan hiç şüphe edemeyiz; çünkü bütün kıt'alar dörtlük idi ve bu beşlik'tir ve hepsinde, bütün dörtlüklerde, kafiye var, acele ile "boş ver" dendiğini çıkarıyoruz.

Bu satırları yazarken rencide oluyorum ve neden bu kadar "geç kaldım" diyorum. Bir "dörtlük", beşlik'tir ve "neden" yollu kimse sormuyor. Demek "bayrak" unutulmuştur; demek ki federasyon arayışı çok eskilere kadar gidiyor. Komplo'dur.

İlk dizede "sancak" şafaklarda yüzüyordu ve ben hâlâ şafakta yüzen bir sancağı kavrayamıyorum ve son dan bir önceki dizede, bu kez şafaklar dalgalanmakta ve ay da bu dalgalanmaya davet edilmektedir. Güzel, "bayrağımın" dalgalanması söz konusu değil, bunu istemiyoruz ve "bayrağımın" yaşaması ile yetiniyoruz. Ne yazık, "bayrağımın" yaşamasını da anlayamamaktayım; tabii ilkokul öğrencileri ve askerlerimizden anlamalarını bekleyebiliyoruz.

Ersoy'un adı misli, "Ragif" anlaşılamayan dizeleri yoktu ve bu manzumeyi Akif'in yazmadığından emin olabiliyoruz. Öyleyse, önce "sancak-bayrak" ikilemine el almak ve sonra "sönmez" sözcüğüne gelmek durumundayız.

Türk Ordusu için yazılmış açıklayıcı bir kitapta "bayrak, istiklal belgesidir" denmektedir ve "sancak" için de, "bir metre en ve bir buçuk metre boyunda ipek atlastan

---

³⁴ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.181

ve bayrak nisbetlerine göre ay yıldız ile süslenmiştir" deniyor. Sancak, bayraktan farklı olarak altın sırma saçaklı olup üzerine güneş ve şua temsili var. Her alayın bir sancağı olduğunu biliyoruz, okullara ve savaş gemilerine de veriliyor; savaşta, birlikler, sancak değil bayrak bulunduruyorlar. Benim katıldığım savaşta da her birliğin ve bu arada bizim bayrağımız vardı; esas olarak alınan tepelere dikmek ve olursa, şehitlerimizi örtmek içindi.

İstiklal'i bayrağın dalgalanmasının temsil ettiğini biliyoruz; birinci nokta budur. Yenilen orduların bayrakları alınıyor; yürürken en önde sancak değil bayrak var ve yenilmek, bayrak vermek'tir, Urquart da, Türklerin Avrupa'ya ilk kez 1595 yılında bayrak kaptırdığını kaydediyor ve bu kayıtla, Türk bayrağı hakkında da, Avrupa'dan malumat edinme imkânına kavuşuyoruz." O tarihte Türk bayrağının yeşil'den kırmızı'ya değiştirildiği ve ay-yıldızın bulunduğu Urguart'ın haberinde yer alıyor. Bu vesile ile ay yıldızın, Bizans sembolleri olduğu ve pek çok kurum misli, burada "timar" da diyebiliyorum, Doğu Roma'dan geldiğini tekraren tespit ediyoruz. Yıldız ve ay'ın, çıkışı ve bize gelişi itibariyle, İslamla bir ilgisi yoktur; bilmek durumundayız."³⁵

Âkif'te sancak, bayrak mı, başka bir şey mi?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Eski Türklerden beri bayrak, tuğ, sancak arasında ayırım olmamış, bunlar bir anlamda kullanılmıştır. Sancakla bayrak Cumhuriyet döneminde birbirinden ayrılmıştır.

Bayrak, "batırmak" fiilinden gelir. Batırak> batrak> badrak> bayrak hâline gelmiştir. "Batırılacak silah" demektir. Bir bayrağı bir yere batıran yani diken, orada kendi millî iradesinin hâkim olduğunu ve olacağını söylemek istiyor demektir.

Eski Türkler "batırak, batrak, bayrak, tuğ, sancak" gibi kelimeleri "bayrak" anlamında kullanırlardı.

-Bayrak kullanımı: *Divanü Lügati't-Türk'te* "bayrak kamug talpışdı" (Bayrak bütünüyle dalgalandı)³⁶ diye geçer.

Bugünkü bayrağımızın şekil ve ölçüleri 29 Mayıs 1936 tarih ve 2994 sayılı kanunla kesinleşti.

-Tuğ kullanımı: Oğuz Kağan Destanında:

"Takı taluy takı müren
Kün tuğ bolgil kök kurikan"

Yani:

"Daha deniz daha müren (nehir)
Güneş bayrak gök kurikan (çadır) olsun"³⁷ diye geçer.

---

³⁵ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.102

³⁶ *Divanü Lügati't-Türk Tercümesi*, çev. Besim Atalay, 3. baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992, C. II, s.205

³⁷ Muharrem Ergin, *Oğuz Kağan Destanı*, Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser Serisi, İstanbul 1970

-Sancak kullanımı: "Sançmak" fiilinden gelir. Batırmak, saplamak anlamındadır. "Sancak açmak", "sancak-ı şerif açmak", savaş ilanı, seferberlik ilanıdır.

Hız. Muhammed, Bedir Savaşı'nda bayrak niyetine sancak kullandı. Hız. Muhammed'in kullandığı bu siyah sancak, Mısır Kölemenleri tarafından İstanbul'a getirildi ve buna "Sancak-ı Şerif" denir. Daha sonra parçalarından yeniden oluşturuldu ve üç sancak yapıldı. Bugün Topkapı Sarayı'nda Mukaddes Emanetler bölümündedir. Sancak-ı şerif çıkarmak demek, herkesi savaşa davet etmek demektir. Yani sancak, bütün Müslümanları, bütün milleti bir araya toplayan bir simgedir. Padişah sefere gittiğinde halifelik alameti olarak sancak-ı şerifi de yanında götürürdü. Peygamberin sancağının kendileri ile birlikte olduğunu gören asker büyük bir heyecanla savaşırdı.

Nitekim Tefvik Fikret'in de bir şiirinin adı "Sancak-ı Şerif Huzurunda"³⁸ dır. Burada sancak, bayrak anlamındadır. Fikret, bu şiirinde dinle, Balkan Savaşı'nda ölen şehitlerimizle ince yollu alay eder.

Sancak kelimesi, bu konunun uzmanı tarafından şöyle tanımlanıyor:

"Sancak, siyaset nokta-i nazarından (bakımından) bir içtimai heyetin (toplumsal bir grubun) yani bir manevî şahıs sayılan devletin ve hakiki manasıyla o devleti terkip ve teşkil eden (oluşturan) milletin hüviyetinin remzi (simgesi, sembolü) ve mevcudiyetinin (varlığının) timsalidir (sembolüdür)."³⁹

Açıkça görülüyor ki burada sancak, bildiğimiz anlamda bayrakla aynı manaya geliyor.

Cumhuriyet döneminde bayrak ile sancak ayrıldı. Bayrak, genel millî bir simge oldu, sancak ise tugay ve alayların simgesi oldu. 29.5.1936'da 2994 numaralı bayrak kanunu çıktı. 5 Haziran 1936 günlü ve 3332 numaralı Resmî Gazete'de de yayınlandı.

Mehmet Âkif, İstiklal Marşı'nda bayrak anlamına gelen 3 kelimeye mısralarda yer veriyor: Sancak, hilal, bayrak.

"Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen **al sancak**;"

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;

O benimdir, o benim milletimindir ancak."

Buradaki al sancak, ne bir eyaletin, ne bir tugayın ya da ne bir alayın simgesidir. Tamamen bütün bir Türk milletinin simgesidir. Şair zaten bunu bu ilk kıtanın sonraki mısralarında açıkça söylüyor. "O benim milletimin yıldızıdır" diyor, filanca eyaletin, filanca bölgenin, filanca kavmin demiyor. Bütün milletin yıldızı olan simge ise bayraktır. Şair, burada sancak kelimesini bayrak anlamında kullanmıştır. Sancak zaten eskiden bütün bir milleti temsil eden bayraktır. Ayrıca Millî Mücadelemiz bir yönüyle

---

³⁸ İsmail Parlatır, Nurullah Çetin, *Tevfik Fikret Bütün Şiirleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s.666

³⁹ Fevzi Kurtuluş, *Türk Bayrağı ve Ay Yıldız*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s.7. Yazar, bu tanımı eski Bahriye Mektebi tarih muallimlerinden Şükrü Beyden almış.

Haçlılara karşı verilen bir savaştı. Yani Batılılar ülkemizdeki İslam varlığına karşı bir yok etme savaşı uyguladılar. Milletimiz de bunu bir din savaşı, İslam'ı koruma savaşı olarak gördü ve öyle savaştı. Dolayısıyla Âkif, Müslüman Türk milletini bir bakıma peygamberin sancağı altında toplanmaya davet eden bir yaklaşım da getirmiş olabilir.

Ayrıca Yalçın Küçük, "Yenilen orduların bayrakları alınıyor; yürürken en önde sancak değil bayrak var ve yenilmek, bayrak vermek'tir, Urquart da, Türklerin Avrupa'ya ilk kez 1595 yılında bayrak kaptırdığını kaydediyor ve bu kayıtla, Türk bayrağı hakkında da, Avrupa'dan malumat edinme imkânına kavuşuyoruz." O tarihte Türk bayrağının yeşil'den kırmızı'ya değiştirildiği ve ay-yıldızın bulunduğu Urquart'ın haberinde yer alıyor." Diyor.

Burada kendisi itiraf ediyor, Türk bayrağının kırmızı yani al olduğunu. Akif de aynı şeyi söylüyor; al yani kırmızı sancak diyor. Demek ki "al sancak" ifadesiyle kastettiği şey "bayrak"tır.

İkinci kıtada da bayrak yerine mecaz-ı mürsel sanatıyla "hilal" kelimesini kullanıyor. Şair bununla da bayrak anlamını kastediyor. Yalçın Küçük'ün işkillenmesine gerek yok. Şair, bu hilale yani Türk bayrağına hitap ederken "kahraman ırkıma bir gül" diyor. Kahraman ırk da yine bir bölge halkı, bir eyalet değil, bütün bir Türk milletidir.

"Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı **hilâl!**
Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!"

Hilal ve bayrak özdeşliğini yine son kıtada görmek mümkündür:

"Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı **hilâl!**
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır hür yaşamış **bayrağımın** hürriyyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin istiklâl!"

Yalçın Küçük:

"İlk dizede "sancak" şafaklarda yüzüyordu ve ben hâlâ şafakta yüzen bir sancağı kavrayamıyorum." Diyor.

Anlaşılmayacak bir şey yok. İlk kıtadaki "şafak" kelimesinin manası güneşin batışıdır. Türk bayrağı güneşe benzetilmiştir. Osmanlı devletinin yıkılışı, güneşe benzetilen Türk bayrağının ufukta batışını andırmaktadır.

Millî Mücadelemiz sırasında "sancak" kelimesinin "bayrak" anlamında kullanıldığını sadece Mehmet Âkif değil, İstiklal Marşı yarışmasına katılan ve ön elemeyi kazanarak ilk yediye kalan diğer bazı şairler de söylüyor. Mesela bunlardan biri olan Hüseyin Suad, şiirinde şöyle diyor:

“Çekti sancağı hilal-i sehari”⁴⁰

Yine bu ilk yedi şiir arasında yer alan İskender Haki'nin marşında da şöyle geçer:

“Çek sancağı Türk ordusu”⁴¹

Demek ki Yalçın Küçük'ün zanlarının, asılsız yorumlarının hiçbir somut karşılığı yok. Tarihsel gerçeklik onu her zaman olduğu gibi bu sefer de nakzediyor.

Türk bayrağı hakkında en ciddi ve kapsamlı kitabı yazan Fevzi Kurtoğlu da çalışmasının sonunda bayrak ve sancak resimleri koymuş, “şekil: 113”te (sondan üçüncü şekil) bugünkü Türk bayrağının resmini olduğu gibi vermiş ve altına da açıklayıcı bilgi olarak “Türk millî sancağı” ifadesini koymuştur.⁴² Demek ki sancakla bayrak aynı anlama geliyor.

Peki Âkif, İstiklal Marşında neden “sancak” kelimesini kullandı. Genel teamülde savaş sırasında olursa “sancak”, barış zamanında da “bayrak” kelimeleri kullanılıyor. Bu kullanım kesin olmasa da yaygın bir kullanımdır. İstiklal Marşımız, Millî Mücadele sırasında, savaş ortamında yazıldığı için Âkif de genel teamüle uyararak “sancak” demiştir. Ama tabii “bayrak” da demiştir. Bunun federasyonla falan alakası yoktur.

Mısır'a Niçin Gittiği Meselesi:

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, kitabının bir yerinde şöyle diyor:

“Âkif'in Kurtuluş Savaşı'ndan bir süre sonra Türkiye'yi terk ile Mısır'a yerleşmesinin şimdiye kadar ikna edici hiçbir nedenini bulabilmiş değiliz. Şapka ve diğer devrimler, Âkif'in terk-i vatan eyleyerek Mısır'a yerleşmesinden çok sonralarına denk düşüyor ve Âkif'te fikr-i takip pek zayıf çıkıyor; inançları için kavga eden bir adam olarak göremiyoruz. Tembel ve rahatına düşkündür. İki nokta var; birincisi, gittiği Mısır, İngiliz egemenliği altındaydı. İkincisi Âkif'e mal edilen ve benim Âkif'in yazmadığını yazdığım İstiklal Marşında anti-emperyalist ve İngiltere karşıtı hiçbir işarete rastlamıyoruz. Tacettin Dergahı'ndan İngiltere'ye bir yol açılmaktadır.

Bunlara üçüncüsünü ekleyebiliriz. Mustafa Sagir Hindli olmakla birlikte aynı zamanda Mısırlı diyebiliriz, 1910 yılından itibaren Mısır'da çalışıyordu ve Türkiye'ye de Mısır'dan geliyordu. Âkif'in ise Mısırlıların adamı olduğunu

---

⁴⁰ Mehmet Cemal Çiftçigüzeli-Mehmet Çetin, *TBMM'de İstiklal Marşı ve Mehmet Âkif*, Mehmet Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı Yayınları, Ankara 2002, s.79

⁴¹ Mehmet Cemal Çiftçigüzeli-Mehmet Çetin, *TBMM'de İstiklal Marşı ve Mehmet Akif*, Mehmet Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı Yayınları, Ankara 2002, s.82

⁴² Fevzi Kurtoğlu, *Türk Bayrağı ve Ay Yıldız*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992

biliyoruz ve bu adamı olma keyfiyeti Mısır'a nihai olarak yerleşmesinden çok öncelerine denk düşüyordu."⁴³

Âkif kimin ajanı?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Şimdi burada Âkif'in İngiltere'nin ve Mısır'ın ajanı olduğu iması vardır. Mısır'a da Mısır'ın adamı olduğu için gittiği iddiası vardır. Bunlar tamamen yanlıştır. Âkif, İngiltere'yi emperyalist bir ülke olarak şiirlerinde ve vaazlarında uzun uzun eleştirir. İstiklal Marşı, baştanbaşa İngiliz emperyalizmine tepkidir. Ona göre İngiltere, "üç eşkiya lord" dur. Nitekim "Berlin Hatıraları" şiirinde şöyle der:

"Biraz da geçmeyi ister misin bizim yakaya?

Al işte, bir günü matemsiz olmayan Asya!

O eski mabed-i irfan (bilgi, kültür, sanat tapınağı), o mehd-i İbrahim (Hz. İbrahim'in beşiği);

O şimdi boynu bükülmüş zavallı hâk-i yetim (yetim toprak)!

Zaman-ı rüşdünü (Erginlik, olgunluk zamanı) andıkça ağlasın dursun,

İkiz vesayeti altında İngiliz'le Rus'un

Sülük benizli vasiler (emperyalistler) ne emdiler kanını,

Mecali kalmadı artık çıkardılar canını!

Bütün hazâni (hazinelere) Hind'in, o muhteşem yurdun

Gider de hırsını teskine **üç şaki (eşkiya, haydut) lordun;**

Zavallı yerliyi kıtlık zaman zaman kemirir;

Bu, kan tükürmeye baksın... O muttasıl (sürekli) semirir."⁴⁴

Yine "Asım"da da İngilizler için şöyle der:

"İngiliz yok mu, o hain ya doyup patlamalı;"⁴⁵

Âkif vaazlarında İngilizler hakkında şöyle ifadeler kullanır:

"Ey cemaat-i Müslimîn! (Müslümanlar topluluğu) **İngilizin** asıl düşmanlığı bizedir."

"Ey Osmanlı kardeşlerim! Sakın **İngilizlere** kapılmayın. Sakın bunlardan insaniyet, adalet, merhamet, ulüv-i cenab (soyluluk, iyilik, erdemlilik), merdlik gibi şeyler beklemeyin."⁴⁶

Eşref Edib'in verdiği şu bilgiler, Akif'in ve *Sebilürreşad* dergisindeki arkadaşlarının İngiliz emperyalizmine karşı nasıl mücadele ettiklerini açıkça ortaya koyuyor:

"Hindistan'daki İslâm mütefekkirlerinden (düşünürlerinden) Şeyh Müşîr Hüseyin Kıdvay'ın, başta İngilizlere olmak üzere, bütün işgalci devletlere ateş püsküren, Türkleri müdafaa eden (savunan) *İslâm'a Çekilen* Kılıç adlı eserini İngilizce'den Türkçe'ye

⁴³ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.220-221

⁴⁴ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.340-341

⁴⁵ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.371

⁴⁶ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Meviza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.152, 178

tercüme ediyoruz. Her türlü tehlikeyi göze alıp gizli olarak Necm-i İstikbâl Matbaası'nda on binlerce nüsha bastırıp Anadolu'ya sevk ediyoruz. Bu eserin basılmasında matbaa sahibi merhum Ahmed Efendi'nin cesaret ve fedakârlığını hiç unutmuyorum. Sonradan İngilizler bu eserin kimin tarafından tercüme edildiğini ve hangi matbaada basıldığını çok aradılsa da bulamadılar."⁴⁷

Yalçın Küçük'ün "İstiklal Marşı'nda anti-emperyalist ve İngiltere karşıtı hiçbir işarete rastlamıyoruz." iddiasına gelince, bunu da açıklayalım. İstiklal Marşı baştan başa anti-emperyalist ve İngiltere karşıtı bir marştır. Ben sadece iki mısraının açıklamasına ve arka planına yer vereceğim:

*"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?"

Batı, 19. yüzyılda Afrika ve Asya ülkelerini doğrudan işgal ederken oraları kendisine sömürge edinirken, oralarda kolonyal bir yönetim kurarken gerekçesi oralara medeniyet götürmektir. Yani Asya ve Afrika insanları cahil, kültürsüz, medeniyetsiz, ilkel ve vahşi idiler.

Avrupalı efendiler onlara medeniyet götürüyorlardı. Sömürü düzenlerini dünya kamuoyuna böyle cilalı bir kılıf içinde sunuyorlardı. Bugün de aynı Haçlı Batılılar, Afganistan'a, Irak'a, şuraya buraya demokrasi götürüyoruz diye giriyorlar. Terimler değişiyor ama öz değişmiyor.

Millî Mücadelemiz sıralarında Batı destekli Yunan çapulcuları Anadolu'muzu işgal ederken İngiliz Başbakanı Daved Lloyd George (1863 - 1945), Avam Kamarası'nda yaptığı bir konuşmada aynen şöyle demişti:

"Yunan ordusu Anadolu'ya medeniyet götürüyor. Yunan kuvvetleri kendilerinden bekleneni yapmıştır."⁴⁸

Emperyalist Batı, özellikle Doğu dünyasını, İslam dünyasını silah zoruyla, işgalle, zorbalıkla sömürge hâline getirmiştir. Özellikle I. Dünya Savaşı'ndan itibaren medeniyet ürünü olan silahlarla kitle katliamları yapmış, oluk oluk kanlar akıtmış, milletleri boyunduruğu altına almıştır. Âkif, Batının kendini "**medeniyet**"le özdeşleştirmesini istihzalı bir biçimde vurguluyor. Şunu demek istiyor: Kendilerini medenî olarak gösteren Batı, aslında vahşî bir canavardan ibarettir.

Âkif, "**medeniyet**" kavramına yüklediği anlamı, neden tek dişi kalmış canavar olarak nitelediği konusunu Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği bir vaazında şöyle açar:

"Benim bu kürsüden söyleyecek bir sözüm varsa o da Garp (Batı) medeniyeti dediğimiz o rezil âlemin bir an evvel hâk ile yeksân (yerle bir) olmasını temenniden ibarettir. Ey cemaat-ı müslimîn! (Müslümanlar topluluğu) Sakın bu sözlerimden benim ilim düşmanı, marifet (bilgi, hüner, sanat, beceri) düşmanı,

---

⁴⁷ Eşref Edip, *Mehmet Akif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.110

⁴⁸ Muhittin Nalbandoğlu, *İstiklal Marşımızın Tarihi*, Cem Yayınları, İstanbul 1964, s.92

terakki (ilerleme, gelişme) düşmanı olduğuma zâhip olmayınız (bu kaniya varmayınız).

Benim bütün insanlar hesabına bilhassa dindaşlarım namına istediğim bir medeniyet varsa o da her manasıyla pek yüksek, namuslu, vakarlı bir medeniyettir, yani bir medeniyet-i fâzıladır (faziletli, erdemli bir medeniyet). Garp medeniyeti maddiyattaki (maddi alanlardaki) terakkisini (gelişimini) maneviyat sahasında katiyen gösteremedi. Bilakis o ciheti (tarafı) büsbütün ihmal etti. Hayır ihmal etmedi; bile bile pâymâl etti (mahvetti, telef etti). Avrupalıların ne mal olduklarını anlayamayanlar zannederim ki bu sefer artık gözleriyle görerek hatalarını tashih etmişlerdir.”⁴⁹

Görüldüğü gibi modern Batı, maneviyatı, insanî değerleri, dinî duyarlılığı ortadan kaldırdığı, sadece maddeciliğe, materyalizme, güce, silaha, dünyaya bağlı olduğu için tek boyutlu yani tek dışı kalmış bir canavardır.

***"Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl"**

Mısraında Türk ırkını kimsenin yok edemeyeceği imgesi vardır. Bu mısra, çok önemli gerçekleri içermektedir. Mehmet Âkif, Arnavut ırkıdan olmasına rağmen, Arnavut ırkçılığı yapmayıp, yüksek bir Türk ırkına mensubiyet şuuruyla Batılı ırkçıların Türk ırkını yok etmek istemelerine şiddetle tepki duymuştur. Burada Âkif, bazılarının zannettiği gibi Türk ırkçılığı yapmamış; tam tersine Batılı ırkçılığa karşı masum Türk ırkını savunma tavrı ortaya koymuştur.

İrkçılık, kendi ırkını üstün görüp başka ırkları kötülemek ve hatta yok etmeye çalışmaktır. Bu bağlamda Mehmet Âkif, Türk ırkını yüksek görüp başka ırkları aşağılamıyor, onların Türk ırkı tarafından yok edilmesini istemiyor. Tam tersine barbar batılı saldırgan ırkçılığa karşı Türk ırkını koruyor.

Millî Mücadele sürecimiz, Batılı ırkçıların, yani İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunanlı gibi kendilerini üstün ırk, Türkleri de aşağı ırk gören barbarların Türk milletini bu coğrafyada ya yok etmek, yani soykırıma tabi tutmak ya da Orta Asya'ya geri sürmek istemelerine karşı bizim var olma, var kalma mücadelemizdir. Âkif, burada Türk ırkçılığı yapmıyor. Tam tersine Batılı ırkçıların barbarca ırkçılıklarına karşı mazlum ve mağdur Türk ırkını savunma konumunda kalıyor. Millî Mücadele süreci, o dönem için son Haçlı saldırılarına karşı bir savunma, kendini koruma mücadelesidir.

Tarih boyunca Batılı ırkçılar, Türklere karşı hep ırkçılık yapmıştır. Bunu zaman zaman itiraf da etmişlerdir. Mesela Darwin 3 Temmuz 1881 tarihinde W. Graham adlı bir arkadaşına yazdığı mektubunda Türkleri "aşağılık ırk, barbar, yok edilecek toplum" olarak görmektedir. Evrim kuramının sahibi olan Charles Darwin, insanların da dahil olduğu canlıların gelişim sürecini ve hayatta kalma durumlarını hayat mücadelesine bağlamıştır.

---

⁴⁹ *Sebilürreşad*, 25 Teşrinisani (Kasım) 1336 (1920), c.18, S.464, s.249-259; Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevıza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.155

Ona göre, tabiatta canlılar arasında hayatta kalmak için sürekli bir mücadele ve çatışma vardır. Bu mücadele ve çatışma ırklar arasında da vardır. Yüksek ırklar, aşağı ırkları yok ederek medeniyet geliştirecektir. Bu bağlamda Darwin'e göre Batılılar yüksek ırklar, Türk milleti ve diğer bazı ırklar da aşağı ırk oluyor.

Bu mücadelede aşağı ırk olan Türk ırkı da yok olacaktır. Yani adam, kafasından uydurduğu saçma sapan bir kuramla Batılı devletleri Türk milletini soykırıma uğratmaya, yani kökümüzü kurutmaya davet etmektedir. Nitekim şöyle der:

"Doğal ayıklamaya, elemeye dayalı kavganın, medeniyetin ilerleyişine sizin zannettiğinizden daha fazla fayda sağladığını ve sağlamakta olduğunu ispatlayabilirim. Düşünün ki, birkaç yüzyıl önce Avrupa, Türkler tarafından işgal edildiğinde Avrupa milletleri ne kadar büyük risk altında kalmıştı, ama artık bugün Avrupa'nın Türkler tarafından işgali bize ne kadar gülünç geliyor.

Avrupa ırkları olarak bilinen medenî ırklar, hayat mücadelesinde Türk barbarlığına karşı galip gelmişlerdir. Dünyanın çok da uzak olmayan bir geleceğine baktığımda, bu tür aşağı ırkların çoğunun medenîleşmiş yüksek ırklar tarafından yok edileceğini görüyorum."⁵⁰

Darwin, bir kitabında da aşağı ırk dediği ve bizlerin de dahil olduğu milletleri insansı maymunlar olarak değerlendiriyor:

"Belki de yüzyıllar kadar sürmeyecek yakın bir gelecekte, medenî insan ırkları, vahşi ırkları yeryüzünden tamamen silecek ve onların yerine geçecek. Aynı zamanda insansı maymunlar da kuşkusuz elimine edilecekler. Böylece insan ile en yakın akrabaları arasındaki boşluk daha da genişleyecek."⁵¹

Görüldüğü gibi Darwin, Avrupalı ırkları medenî ve yüksek ırklar, Türkleri de yok edilmesi gereken aşağı ırk olarak görüyor. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ülkemizi işgal eden bu medenî yüksek ırklar sürüsü olan İtilaf Devletleri, Türkleri en zayıf anında

---

⁵⁰ Francis Darwin, *The Life and Letters of Charles Darwin*, Vol. I, 1888. New York: D. Appleton and Company, s. 285-286)

Bu metnin aslı şöyledir: "I could show fight on natural selection having done and doing more for the progress of civilization than you seem inclined to admit. Remember what risk the nations of Europe ran, not so many centuries ago, of being overwhelmed by the Turks, and how ridiculous such an idea now is!

The more civilized so-called Caucasian races have beaten the Turkish hollow in the struggle for existence. Looking to the world at no very distant date, what an endless number of the lower races will have been eliminated by the higher civilized races throughout the world." (Francis Darwin, *The Life and Letters of Charles Darwin*, Vol. I, 1888. New York: D. Appleton and Company, s. 285-286)

⁵¹ Charles Darwin, *Descent of Man (İnsanın Türeyişi)*, Chapter 6, 1871

Bu metnin aslı şöyledir: "At some future period, not very distant as measured by centuries, the civilised races of man will almost certainly exterminate, and replace, the savage races throughout the world. At the same time the anthropomorphous apes will no doubt be exterminated. The break between man and his nearest allies will then be wider..."

Anadolu'da soykırımı tabi tutarak yok etmek istediler. Mehmet Âkif, bu saldırılara karşı masum Türk ırkının yok edilemeyeceğini bütün gücüyle ve imanıyla haykırmıştır.

Darwin'in bu çok yüksek?!!!.. ve bilimsel?!!!... öğretilerinden ilham alan yüksek ırklardan birinin bir siyasetçisi, 1880-1885 yılları arasında İngiltere başbakanı olan William Ewart Gladstone, bir konuşmasında aynen Darwin gibi şöyle demiş:

"Türkler, insanlığın insan olmayan örnekleridir. Medeniyetimizin bekası için onları Asya steplerine geri sürmeli veya Anadolu'da yok etmeliyiz. Türklerin yaptıkları kötülükler yalnız bir surette ortadan kaldırılabilir: Kendileri yok olmakla."⁵²

Darwin, ırkçılığın, soykırımın, katliamın bilimsel kuramını hazırlamış; ırkdaşı politikacılar da uygulamaya koymaya, fiiliyata geçirmeye çalışmışlardır. Darwin'in ırkçı görüşlerini uygulamaya sokan politikacılardan biri İngiltere eski Başbakanı Winston Churchill, Savaş Bakanı olduğu sıralarda, İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne hitaben yazdığı bir mektubunda "medenî olmayan barbar kabilelere karşı zehirli gaz kullanabiliriz" telkininde bulunmuştur.

Buradaki hedefi Türk milleti idi. Nitekim Çanakkale Savaşı'nda Türk ordusuna karşı zehirli gaz kullanılmıştır. Aynı dönemin Sömürgeler Bakanı Lord Gladstone'un "Türkler maymunla insan arası medeniyet yıkıcı barbarlardır... Türkler, insanlığın insan olmayan numuneleridir" demiştir.

Bu mısradaki "izmihlal" kelimesiyle ilgili olarak Orhan Karaveli bir açıklama getiriyor. Buna göre Akif, bu mısradaki Ali Kemal'in bir yazıyla Kuva-yı Milliye hareketini, Millî Mücadeleyi "izmihlal" kelimesiyle izahına şiddetle tepki koymuştur. Sözü Orhan Karaveli'ye bırakalım:

"Mehmet Âkif Ersoy Bey (1873-1935) Kurtuluş Savaşı sırasında Ankara'da bulunurken dedemin konuğu olmuş ve Tacettin Camisi'nin müştemilatında yazdığı İstiklal Marşı'nı ilk kez sabah kahvaltısını getiren Raife adında sarı saçlı, mavi gözlü, henüz on beşindeki bir kız çocuğuna okumuştur. Raife, benim annem olduğu için de "İstiklal Marşı"nın bizim ailemizde ayrı bir yeri vardır.

Mehmet Âkif Bey 1921 yılı başlarının, kimilerine sonsuz ve umutsuz gibi görünen o ünlü Ankara kışında Kurtuluş Savaşı'nın kazanılacağından emindi. Öyle olmasaydı on "dörtlük"ten oluşan İstiklal Marşı'nın beş dizeli son bölümünde "Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal!" der miydi?

"İzmihlal", Arapça kökenli bir sözcük. "Yıkılma, çökme, yok olma" anlamında. Âkif, Kurtuluş Savaşı'nın en zor günlerinde ve kuvvacıların bir yandan da iç isyanlarla, ayaklanmalarla boğuştuğu bir dönemde "bayrağına ve ırkına sonsuza kadar yok olmama" güvencesi verirken Ali Kemal nasıl kullanabilmişti "izmihlal" sözcüğünü böylesi bir içerikle? Kim bilir, belki de cevap veriyordu "Âkif Bey" 1921 yılı Şubat ayı başlarında, Ali Kemal'in 7 Ağustos 1920 günü gazetesinde yayımlanan şu başyazısına:

---

⁵² Süleyman Kocabaş, *Hindistan Yolu ve Petrol Uğruna Yapılanlar: Türkler ve İngiltere*, 1. baskı, İstanbul, Vatan Yayınları, 1985, s.231

"Dün gazetelerde okuduk; Mustafa Kemal ve 'hempaları' Eskişehir'de karargâhlarını kurmuşlar; Karabekir'ler, Kâzım'lar, Nurettin'ler, Ali Fuat'lar, Salâhattin'ler sözde kolordularının başına geçip Yunanlılara karşı büyük taarruza hazırlanıyorlarmış. Bu çılgınca teşebbüsün acı sonucu ne olacaktır, size bir kelime ile özetleyelim: İzmihlal!.. Gene İzmihlal!.. Daima izmihlal!..

Çünkü Yunanistan'ın orduları var... Cephaneleri var...

Savaş araç ve gereçleri var ve sonuçta İngiltere gibi büyük bir yardımcısı var. Bütün bunlardan başka Yunan halkıyla devletin düşünce, emel ve gaye birliği var.

(Bizim) serserilerin ise yoksunlukları her bakımdan yürekler acısıdır. Bütün bunların dışında, gaddarlıkları ve haydutlukları nedeniyle Anadolu halkının can düşmanı olmuşlardır. Üstelik, bir uçurum oluşmuştur onlarla saf ve inançlı Anadolu halkı arasında. Anadolu Allah'ını, Peygamberini, dinini severken onlar dinsiz ve ikiyüzlüdürler. Allah'a ve ahrete inanmazlar. Anadolu, padişahı peygamberin elçisi olarak bilir ama onlar böyle soylu duygulardan oldum olası yoksundurlar...

Bu koşullarda ve yaşanan son facialardan da ders almayarak Yunanlılara meydan okumayı sürdürmelerini çılgınlıktan başka neyle açıklayabiliriz? Bu 'asker kuşağını' Hâmid devrinden beri tanırız. Evet, bu beyler, paşalar mektep görüyorlar, tahsil görüyorlar. Hatta bazen Almanya'da bile uzun müddet bulunuyor, okuyor, yazıyor ve çalışıyorlar ama gerçekleri bilme ve anlama açısından bir eksiklik ve yanlışlık içine gömüldükçe gömülüyorlar. (Onlar için) varsa harp, yoksa harp! 'Hep' harp.

Bu 'benzersiz' kafalarca cihan bir kışladan ibarettir. Cihanın gayesi -onlar için- savaş olduğundan geriye ne kalmışsa 'hiç'tir. O 'hep'i yaşatıp sürdürmek için 'hiç'i mahvetmek işten bile değildir. Bir buçuk ay kadar önce İzmir cephesinde Yunan taarruzu başladı. Yunan askeri büyük mesafeler aşarak ta Bursa'ya kadar geldi. Bütün o sahte kahramanlar, derme çatma askerlerini düşmana karşı yönetimsiz ve subaysız (!) bırakarak çalataban kaçmak zorunda kaldılar.

Çünkü, akıl, ilim ve güç açısından (Yunanlılarla) aramızda bu kadar fark varken savaşa tutuşulmamalıydı. Fakat bu (Yunan) taarruzu görevini tamamlayarak durunca Kuva-yı Milliye serserileri yeniden ayaklanarak, âdeti, uyuyan düşmanın kuyruğuna bastılar. Yarın düşman Eskişehir'e (de) girerse 'bunlar' daha içlere çekilirler ama böbürlenmeyi de sürdürürler! Sonra aynı facia aynı biçimde (tekrar) oynanır. Gene de o 'zorbalara' bir zarar gelmediği gibi belki kârlı bile çıkarlar. Çünkü bunlar, böyle barut kokusu içinde yaşadıkça ülkeyi, iktisaden diledikleri gibi kasar kavurur, para bile kazanırlar. İşte zavallı memleketimiz bugün böyle bir durumdadır..."

Mustafa Kemal'in ülkeyi iç ve dış düşmandan temizlemek için canını dişine takarak ve "imkânsız"ı "mümkün kılarak" yarattığı orduyu dün böylesine aşağılayanlarla, bugün, cumhuriyetin nimetleriyle yetişip bir yerlere gelen siyasetçileri, "Mütareke basını"na rahmet okutan sözde aydınları, kukla yazarları, satılık kalemleri ve cumhuriyeti kuran ve koruyup kollamakla görevli

Türk ordusunu çökertilecek son kale olarak gören sözde gazetecileri arasında ne fark var? Ali Kemal kaçırılınca:

"... evet yanılmışım, ama milletimi tanımamış, onun gücünü görememişim. Çünkü, ömrümün yirmi yılı yurtdışında geçmişti..." sözleriyle kendisini savunmaya ve "mazur" göstermeye çalışmıştı. Peki, şimdikilerin "mazereti" nedir? Nasıl bu orduyu "Battal Gazi ordusu"na benzeterek alaylarının hedefi yapabildiler? Nasıl, "İyi ki bu paşalarla savaşa filan girmemişiz!.." diyebildiler?

Nasıl, ulusun bağrından çıkmış bir ordunun, başka hiçbir ülkede görülmecek biçimde ve on yıllardan beri, ulus-devletimizin bütünlüğünü korumak için dış destekli bölücülerle savaş hâlinde olduğunu ve en yüksek rütbelisinden en kıdemsiz erine kadar şehitler verdiğini görmezden gelirler? Hele o, kimlere ve ne karşılığında hizmet ettiği bilinmeyen (veya bilinen) "basın kartlı" medya satılmışları!.. Halkımızın, kendisinden bir parça olduğu için hâlâ gerçekten güvendiği tek kurum olan ordumuzu ürettikleri birtakım "kâğıt parçaları"yla neden gözden düşürmeye çalışırlar? Ordu-millet bütünlüğü "yok olmuş" demeyelim, sarsılmış bir Türkiye'nin sonu ne olur?"⁵³

Âkif'in Arapça Bilmediği ve Kur'an Mealini Yazmadığı

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Bir de Âkif'in Arapçayı iyi bilmediği ve *Kur'an* mealini yapmadığı, yapacak kapasitesi olmadığı iftirası var. Yalçın Küçük şöyle diyor:

"Mehmet Âkif'i öyle mütebahhir, engin bilgi sahibi birisi sayamıyorum. Kahire'de Üniversitede Türk edebiyatı dersi verdiği zamanlar, öğrencileri Arapçasını anlamıyor ve hatta zaman zaman alay ediyorlardı. Halbuki hakkında çok iyi Arabî bildiğine dair bir edebiyat var. O kadar öyle ki Atatürk, bu edebiyata kanarak *Kur'an*'ı en iyi Âkif'in çevireceğine inanmış ve çeviriyi sipariş etmiştir. Âkif'in yapamadığını ve en azından ortada bir çeviri olmadığını biliyoruz. (...) Ekmeleddin İhsanoğlu'nun babası İhsan Efendi, çok büyük bir ihtimalle olmayan bir çeviriyi yakmıştır. Âkif'te böyle bir çeviri için bir dilbilgisi, iki çalışma alışkanlığı, üç kendine güven yoktur."⁵⁴

Âkif Arapça bilmez mi?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Mehmet Âkif'in kendi döneminde Arapçayı en iyi bilenlerden biri olduğu üzerinde o dönemde herkes görüş birliği içindedir. Bir tek Yalçın Küçük farklı düşünüyor. Yalçın Küçük Arapçayı o kadar iyi biliyor olmalı ki Âkif'in Arapça bilip bilmediği konusunda ahkâm kesiyor. Arapçanın a'sından haberi olmayan Yalçın Küçük'ün biraz haddini bilmesi lazım. Gelelim Âkif'in Arapça bilgisine.

⁵³ Orhan Karaveli, *Ali Kemal*, Doğan Kitap, İstanbul 2009, s.69-72

⁵⁴ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.47

Sebilürreşad dergisinde bazı *Kur'an* ayetlerinin tefsir ve tercümesi meselesi gündeme gelince bu işi Âkif'e verirler. Âkif de tevazuundan bunu kabul etmek istemez. Yoksa Arapça bilmediğinden değil. *Kur'an'ı* hakkıyla tercüme ve tefsir yapamamaktan korkar. Israr edilince Âkif kabul eder ve "Bilmem ki becerebilecek miyim? Yapmaya çalışayım." Der. Gerisini Eşref Edip'ten takip edelim:

"Üstadın bunu kabulü hepimizi sevindirdi. Çünkü Üstad'ın bunu en mükemmel tarzda yapabileceğinde şüphe yoktu. Edebiyyât-ı Arabiyyeye (Arap edebiyatına) olan vukufu (derin bilgisi), sonra tercümedeki kudreti, kelimelere karşılık bulmak, cümlelere şiir gibi ahenk vermek hususundaki muvaffakiyeti (başarısı) malum idi (biliniyordu). Yalnız bunu kabul etmesi kafi idi. (...) Filhakika (gerçekte) Üstat bu yolda tercüme ve tefsire başladı. *Kur'an'ın* belagatini (edebî değerini), ruhunu, ulviyetini (yüceliğini) öyle açık, öyle sade bir lisanla gösterdi ki herkes hayrette kaldı."⁵⁵

Ayrıca Aksekili Ahmet Hamdi hatıralarında Âkif'in Arapça bilgisinin derinliği hakkında bazı bilgiler de vermektedir.

"Şehzade kulübünde edebiyat-ı Arabiye dersleri

Üstat Mehmet Âkif'i ilk defa İttihad ve Terakkî'nin Şehzâdebaşı İlmiye kulübü'nde gördüm. Orada gece dersleri veriliyordu. Üstat da Edebiyat-ı Arabiyye (Arap edebiyatı) okutuyordu. Devam edenlerin çoğu yüksek tahsil görmüş talebe idi. Her derste hemen iki yüzden fazla talebe bulunuyordu. Bazen salon almıyor, birçokları ayakta kalıyordu. Üstad'ın Arap edebiyatı hakkındaki yüksek vukufu (bilgisi) bütün talebe arasında büyük bir alâka uyandırmıştı. Her derste yeni yeni talebeler görülüyordu. Şair Mehmet Âkif'in Arap edebiyatı okuttuğunu, tercüme usûlünü gösterdiğini işiten talebe Üstad'ın dersini dinlemeye koşuyordu. Mühim edebî eserleri yeni usûllere göre tahlil ve tercüme hususunda Üstad'ın gösterdiği kudret ve yenilik bütün talebe muhitinde (çevresinde) ilmî bir heyecan uyandırmıştı. Haber alan meraklılar akın akın Üstad'ın dersine geliyorlardı.

Tercüme hususundaki yenilikleri

Üstat ilk defa meşhur "*Muallakât-ı Seb'a*"dan derse başlamıştı. *Muallakât-ı Seb'a* malûm. Arap edebiyatının en güç parçaları... Bunu herkes okutamazdı. Pek nadir olarak okutanlar da müşkilâtla okutabiliyor, birçok şerhler ve haşiyelerle zevk-i edebîyi kaybediyorlardı. Maksat fevt oluyor (ortadan kalkıyor), o kadar zahmetten bir netice hâsıl olmuyordu (çıkıyordu). Onun için şair Mehmet Âkif'in tedris (öğretim) tarzı talebe arasında büyük bir alâka uyandırmıştı. Üstat beyitlere toptan mana verir, lâzım gelen kelimeleri kısaca tahlil eder, sonra gayet selis (akıcı) tercüme ederdi. Herkes de güzel güzel anlardı. Bazen bu tercüme manzum olurdu. Talebe bu tercüme ezberlerdi. Talebe, Üstad'ın takip ettiği tercüme usûlü sayesinde, birkaç ders sonra tercüme yolunu öğrenmiş oluyordu.

---

⁵⁵ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.156

Zamirin mercii

Bir gün talebeden biri bir beytin aslında olan zamirin manası tercümesinde gösterilmemiş olduğunu söyledi. Hâlbuki Üstad tercümede onu göstermişti. Fakat talebe yeni üslûbun acemisi olduğundan farkında değildi. Talebenin itiraz ve suali üzerine Üstad gülümsedi ve dedi ki:

"-Beytin manası budur. Sen zamiri istediğin yere gönder!"

Hepimiz de güldük. Üstad'ın bu sözü bir darb-ı mesel (atasözü) gibi daima tekrar olunurdu. Yüksek ulemâdan (alimlerden) merhum Seyyid Taha Efendi de Üstad'ın bu sözünü işitmiş. Çok hoşuna gitmiş olmalı ki dâima tekrar ederdi.

Okuttuğu eserler

Üstad "*Muallakât-ı Seb'a*"dan sonra Zemahşerî'nin "*Lâmiatü'l-Arab*" kasidesini okuttu. Sonra sıra ile İbn-i Verdî'nin, Ebulfeth Büstî'nin kasidelerini ve Arap edebiyatının kıymetli parçalarını gösterdi.⁵⁶

Yine o dönemin büyük âlimlerinden Tahir Olgun (Tahirül-Mevlevi) de bir hatırasında Âkif'in Arapça bilgisinin sağlamlığı konusunda şunları söylüyor:

"Arapça'daki kudreti

Akif'in Arapçayı ne kadar iyi bildiğine dair Babanzâde merhum Ahmet Naîm Bey'den işittiğim bir fıkrayı nakledeyim:

Darülfünun (Üniversite) edebiyat-ı Arabiye (Arap edebiyatı) müderrisi (hocası) Şevket ve Ahmet Naîm Beylerle Akif, Arapça müzâkere ediyorlarmış. Şevket merhum, Türkiye'nin en iyi Arapça bilen olduğu gibi, merhum Ahmet Naîm de en iyi bilenlerindendi. Âkif o sırada bunlar derecesine çıkışamıyormuş. Ramazan dolayısıyla müzakereyi kesmişler. Âkif, o Ramazan evine kapanmış, geceli gündüzlü Arapçaya çalışmış. Derse başlanınca Âkif de hemen kendi seviyelerine yükselmiş olduğunu Şevket ve Naîm Beyler görmüşler. Naîm merhum bunu anlatırken:

"-Âkif inadına çalışmıştı," derdi.

Âkif'in "*Müslüman Kadını*" ve "*Şeyh Muhammed Abduh'un Hanotaux'a Cevapları*" isimleriyle Arapçadan mütercem (tercüme edilen) kitapları, husûsiyle (özellikle) *Kur'ân* âyetlerinden bazılarının nakl-i meali (anlamının aktarılması), tercümedeki kudretini gösterir.

Bunun daha hayret-bahş olanı (hayret vereni), Berlin'de Tunuslu Şeyh Salih'in Arapça nutuklarını, söylenirken Fransızcaya nakletmesidir ki yabancı bir lisanla söylenilen bir sözü, yine yabancı bir lisanla anlatıvermek, her tercümanın yapabileceği bir iş değildir sanırım.

Ben Türkçeye çevirdiğim yazılarda kelime değil, söz nakletmeyi ve tercüme kokusu bulundurmamaya çalışmayı Âkif'ten öğrendim dersem, hakikati söylemiş olurum.⁵⁷

⁵⁶ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.547-548

⁵⁷ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.415

Hafız Yusuf Cemil beyin bir hatırası:

"Kitâbü'l-Kâmil'i okuduğumuz sırada "ukûl / akıllar" manasına olan "ahlâm" kelimesi için istişâden (şahid, delil göstererek) ben: "kâlû adğâsü ahlâm..." (*Kur'an*, Yusuf: 12 / 44, Enbiya: 5) dedim.

Hazret-i Âkif hemen:

"-Em te'mürühüm ahlâmühüm bi-hâzâ..." (*Kur'an*, Tur: 52 / 32) dedi.

Evvelkisi, "karma karışık rüya yağınları", ikincisi ise, "Akılları bunu mu kestiriyor?" demektir.

Ben nasılsa yanlış istişâd etmiştim. Akif Bey hem benim yanlışımı tashih etti, hem de yanlış anlayışımın dolayısı beni muâheze etmiş (sorgulamış) oldu.

İnce zekâsı, yüksek anlayışı vardı. Kendisinden okuduğumuz Fehmi Efendi bile onun kudretine, irfanına meftun (tutkun) idi."⁵⁸

Bir başka hatıra:

"Meşhur Hoca Mahmut Esat Efendi çok defalar Arapçadaki şüphelerini gelip Üstattan hallederdi. Bir defa Mahmut Esat Efendi "amed" kelimesinin müzekker (erkek) mi, müennes (dişi) mi olduğunda tereddüde düşmüş, gelip Üstada sormuştu. Üstat hemen "Fî amedin mümeddedeh" (*Kur'an*, Hümeze: 104 /9) ayetini okumuş:

"-Hiç tereddüt etme! "Amed" müennestir demişti.

Üstat ne bilirse sağlam bilirdi. Bilmediğine de burnunu sokmazdı."⁵⁹

Daha bunlar gibi döneminin önde gelen onlarca bilim adamı Âkif'in Arapçasını çok ileri seviyede olduğunu söylerler. Bu konuda ayrıca Düccane Cündioğlu'nun *Bir Kur'an Şairi* (Gelenek yayıncılık, İstanbul 2004) adlı eserinde pek çok bilgi bulmak mümkündür.

Bir de Yalçın Küçük, *Safahat'ı* iyice incelerse orada Âkif'in pek çok ayet ve hadisi yetkin biçimde tercüme ettiğini görür. Hiçbir ilahiyatçının, Arapça aliminin bir itirazı olmamış. Arapça bilmeyen Yalçın Küçük kalkıyor, Âkif Arapça bilmediği için *Kur'an'ı* tercüme edemedi diyor. Edilecek laf mı bu?

Âkif'in Millî Mücadelemizde Savaşmayı Eğlendiği

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, Âkif'in Millî Mücadele'ye katılmadığını, savaşmadığını, Taceddin Dergâhı'nda kira vermeden beleş yaşadığını, orada şiir, şarkı, ilahi okuyup dinleyerek vakit geçirdiğini söylüyor:

"Savaşa katılmak, iştirak etmek, elde silah savaşmaktır ve Âkif, savaşmamıştır ve savaşa katılmamıştır. Artık zahmeti sevmeyen bir insan olduğunu görmek zorundayız; kaldı ki Meclisteki mebusların pek

---

⁵⁸ Eşref Edip, *Mehmet Akif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.235

⁵⁹ Eşref Edip, *Mehmet Akif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.245

çoğu savaşçı değildi, Kemal Paşa, İsmet Paşa, Ali Fuad Paşa, Kazım Paşa savaşçı idiler ve aynı zamanda mebuslardı. Âkif ve pek çoğu bunlar içinde "Türk" sözcüğünü kullanarak alternatif marş yazarlar da varlar; savaşmadılar; karşı çıkanlar ile Âkif arasında bir fark bulunmuyordu. Bir fark olabilir; Akif o sırada Ankara'da kiralar çok yüksekti, kira vermiyor ve bir tarikata ait dergâhta kalıyordu. Fark, birden bire kiralık makul ev sıkıntısı çeken Ankara'da Mehmet Âkif'in kira vermeden bir tarikatın lojmanında kalmasıdır, ol tarihte meşruta diyorduk. Mehmet Âkif kira vermeyi sevmemekte ve hep misafir kalmayı sevmektedir.

Celvetiye Tarikatına ait Tacettin Camii dergâhında kalan bir kimseyi İstiklal Savaşı'na katılmış sayamayız. Dergâhta şiir okuyorlar, ilahî söylüyorlar, şarkı dinliyorlardı. Âkif şarkı dinlemeyi pek sevmektedir."⁶⁰

Âkif, Millî Mücadele'de oyunda oynadı mıydı?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Bu ifadelerden kısaca şu sonuçlar çıkıyor:

1. Savaşmak sadece silahlı mücadelede bulunmak demektir. Buna göre Âkif, Millî Mücadeleye katılmamıştır. Âkif elde silah savaşmamıştır, ama on binlerce insanın eline silah alıp canla başla savaşmasını sağlayacak bir büyük uyanış için savaşmıştır. Anadolu'nun pek çok yerinde vaazlarıyla, konuşmalarıyla, sohbetleriyle, yazılarıyla milleti millî direnişe çağırarak, milletin şevkini artırmış, ümit aşılacak, savaşa davet etmiştir. Millî bir kurtuluş savaşında herkes elde silah savaşmaz zaten. Bazıları silahla savaşır, bazıları ekmek yetiştirir, bazıları mermi taşır, bazıları su yetiştirir, bazıları yaralıya bakar, bazıları başka işler yapar. Yalçın Küçük efendi, hangi akılla savaşı sadece silaha indiriyor akıl alacak şey değil.

Bu meseleyle ilgili olarak Nurettin Artam'dan bir iktibas yapalım:

"Balkan Harbi'nin felaketli günlerinden birisinde bir tanıdığı Âkif'e *Safahat*'ın birinci cildinde hemşirezadesi Selma için yazdığı bir mersiyeden bahsederek:

"-Ne içli bir yazıdır o, demişti, tekrar tekrar okur, hâlâ zevk alırım."

O zaman Âkif'in daima parlak gözlerine bir düşünce bulutu inmiş ve şair şu cevabı vermişti:

"-Şimdi hısım akraba, çoluk çocukla meşgul olmaya gönlümüzün tahammülü yok; vatan yanıyor!"⁶¹

2. Yalçın Küçük, Millî Mücadeleye karşı çıkanlarla Âkif arasında fark yoktur demeye getiriyor. Bunun üzerinde durmaya bile değmez. Zira açıktır ki Âkif, Millî Mücadeleye karşı çıkanlarla

⁶⁰ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.57-58

⁶¹ *Ulus* Gazetesi, Ankara, 28.12.1938

safını ayırmış ve Anadolu'ya geçip Kuva-yı Milliye cephesinde yerini almıştır. O dönemin bazı din adamları, Millî Mücadeleye karşı çıkarken Mehmet Âkif onlardan ayrılıp hiç tereddüt etmeden Atatürk'ün Kuva-yı Milliyesi safında yerini almıştır. Yani Âkif, Millî Mücadeleye karşı çıkanların safında yer almamıştır. Tam tersine onlara karşı Atatürk'ün yanında yer almıştır. Bu mesele kaynaklarda genişçe yer almıştır. Mesela Eşref Edip bu meseleyi şöyle anlatıyor:

"Ankara'ya hareket

Anadolu Harekât-ı Milliye'si (Atatürk'ün Kuva-yı Milliyesi) genişleyerek Ankara'da toplanmaya başlayınca Üstat (Mehmet Akif):

- Artık burada duracak zaman değildir, gidip çalışmak lâzım. Bizim tarafımızdan halkı tenvire (aydınlatmaya) ihtiyaç varmış. Çağırıyorlar. Mutlaka gitmeliyiz. Ben yarın Ankara'ya hareket ediyorum. Hiç kimsenin haberi olmasın. Sen de idarehanenin işlerini derle topla, *Sebilürreşat* klişesini al, arkamdan gel. Meşihattakilerle (Osmanlı Devletinde Diyanet İşleri Başkanlığı) de temas; et, Harekât-ı Milliye (Atatürk'ün Kuva-yı Milliyesi) aleyhinde bir halt etmesinler," dedi.

Elini öptük, vedalaştık. Üstad'ın Anadolu'ya geçtiği anlaşılınca bize karşı tazyikat (baskılar) arttı.

Saray'ın Meşihat'ı tazyiki

O günlerde, Saray, Kuvâ-yı Milliye aleyhine bir fetva almak istiyor, Meşihat'ı tazyik ediyordu.

Şeyhülislâm Haydârîzâde İbrahim Efendi idi. Anadolu'daki vatanperverâne harekât hakkında kendisini tenvir ediyor (aydınlatıyor), müzaheretini (desteğini, yardımını) temine çalışıyorduk. Saray'ın tazyikine karşı mukavemet (karşı durma, direnme) tavsiyelerimizi cidden hüsn-i suretle telâkki ediyor (iyi karşılıyor) ve dayanıyordu.

Haydârîzâde'nin Saray'ın arzusuna mukavemet suretiyle Anadolu harekâtına olan müzaheret ve hizmetine vâkıf olan, zannederim, pek az kimse vardır. Bu, bir hakikat-i tarihiyedir (tarihsel bir gerçek) ki bilinmesi lâzımdır.

Şeyhülislâm'ın tebdili (Değiştirilmesi)

Saray'ın tazyiki karşısında merhum Haydârîzâde nihayet istifasını verdi. Dürrîzâde Meşihat'a geldi. Herkes kendisini tebrik ederken biz de ona şu sözleri söyledik:

"— Haydârîzâde istenilen fetvayı vermemek için çekildi. Sizi bu fetvayı vermek için getirdiler. Siz belki bu fetvayı vereceksiniz. Fakat bunu vermekle en büyük fenalığı yapmış, en büyük günahı işlemiş olacaksınız!

"— İcabına göre hareket makamımıza aittir.

"— Çok temenni ederim ki o makam millet arasında nifaka âlet olmasın."

Orada hazır bulunan birkaç zat bu muhaveremizi (konuşmamızı) hayretle dinlemişlerdi.

Sebilürreşad'ın Anadolu'ya nakli

Artık İstanbul'da yapacak bir şey kalmamıştı. Maatteessüf korktuğumuz hâdise-i elime (elem verici olay) vukua (meydana) gelmişti. Dürrîzâde Kuvâ-yı Milliye aleyhindeki fetvayı Vahideddin'in eline vermişti.

Bu vaziyet karşısında idarehanenin işlerini yoluna koymaya vakit bulmadan olduğu gibi bırakarak *Sebilürreşad'ı* Anadolu'ya nakletmek lâzım geldi. Üstad'ın dediği veçhile (şekilde), klişeyi alarak Karadeniz tarikiyle (yoluyla) İnebolu'ya, oradan Kastamonu'ya geldim ve Üstad'a bildirdim.

Mehmet Âkif'in Ankara'ya gidişinden yalnızca Eşref Edib'le damadı Ömer Rıza ve ailesi haberdardır. Âkif, oğlu Emin'i de yanına alarak Trabzon mebusu (milletvekili) şehit Ali Şükrü Bey'le birlikte 10 Nisan sabahı İstanbul'dan hareket eder.

Eşref Edip, "Çağırıyorlar" konusuna 1957'de biraz da Hayrettin Karan'ın zorlamasıyla -Çünkü tefahur (övünme) olur düşüncesiyle vatan ve millet yolunda yaptıkları çalışmalarını anlatmak istemez - Millî Mücadele'deki hizmetlerini anlatırken şöyle açıklık kazandırır:

"O sıralarda bir gün rahmetli Âkif'le idarehanede konuşuyorken merhum Ali Şükrü geldi:

"— Haydi hazırlanınız, gidiyoruz, dedi.

"— Nereye, dedik.

"— Ankara'ya. Oradan sizi çağırıyorlar. Paşa (Mustafa Kemâl) sizi istiyor. *Sebilürreşad'ın* Ankara'da neşrini (yayınlanmasını) istiyor. *Sebilürreşad'ın* Ankara'da intişârı (yayını), Millî Hareketin manevî cephesini kuvvetlendirecektir.

"Âkif'le bakiştık. Ali Şükrü kat'î bir lisanla,

"— Hiç düşünmeyiniz, gideceğiz, herhalde gideceğiz.

"Âkif sordu:

"— Nasıl gideceğiz?

"Ali Şükrü cevap verdi:

"— Basbayağı gideceğiz. Biz ikimiz Üsküdar'dan yola çıkacağız. İngiliz hatlarını yarararak geçeceğiz. Eşref de sonra gelir. Burada işleri yoluna koyar. Karadeniz tarikiyle (yoluyla) İnebolu'ya çıkar, oradan gelir.

"Âkif bana:

"— Ne dersin, dedi.

"Ben:

"— Gidelim, dedim; artık burada yapacak işimiz kalmadı. Herhalde orada daha faideli oluruz.

Birkaç gün sonra Akif'le Ali Şükrü yola çıktılar."⁶²

Merhum Âkif Bey, oğlu Emin Ersoy'u da yanına alarak merhum şehid Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey'le birlikte Ankara'dan gelen vaki davet üzerine yola çıkarlar. Zorlu bir yolculuktan sonra Ankara'ya vasıl olurlar (ulaşırlar). Emin Ersoy'un anlattığına göre, doğruca TBMM'ye giderler. Meclis bahçesinde Mustafa Kemâl Paşa ile karşılaşırlar. Paşa evvela Ali

---

⁶² Hayreddin Karan, *Eşref Edib'in Millî Mücadele Yılları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2002, s. 35.

Şükrü Bey'in elini sıkarak hoş geldiniz der, akabinde (sonrasında) de Mehmet Akif'e şöyle iltifat eder:

"— Sizi bekliyorduk efendim. Tam zamanında geldiniz. Şimdi görüşmek kâbil (mümkün) olmayacak. Ben size gelirim."

Paşa uzaklaşa dursun, Akif, Ali Şükrü ve Emin, acıkan karınlarını doyurmak için lokanta ararlar. Derken, Akif'ler Taceddin Dergahı'na yerleşirler.⁶³

3. Yine Yalçın Küçük'e göre Âkif kira vermeyi sevmeyen beleşçi bir adamdır. Yani asalak geçinmeyi sever. Bu son derece saçma bir yaklaşım. Âkif, paraya pula, dünyalık kişisel menfaate önem vermeyen fedakâr bir Türk aydınıdır. İstiklal Marşı yarışmasına sırf para ödülü kondu diye girmedir. Sonra Marşı seçilince de Marş için tahsis edilen 500 liralık mükafatı kabul etmedi, almadı, bir hayır kurumuna bağışladı. Kişisel menfaatine önem veren biri olsa bu parayı niçin almasın? O zaman için bu çok büyük bir para. Beleş yaşamayı seven biri bu parayı havada kapar. Ama Âkif tam bir fazilet ve ahlak abidesidir. Maddi sıkıntı içinde yaşamasına rağmen bu parayı almadı. Giyecek paltosu yoktur. Çok soğuk günlerde Baytar Şefik'in paltosunu ödünç alıp giyermiş. Bir gün Şefik:

-“Âkif Bey, şu mükafatı reddetmeyip de bir muşamba yahut bir palto alsaydın daha iyi olmaz mıydı?” diyecek olur. Buna hiddetlenen Âkif, böyle söylediği için tamam iki ay Şefik'le konuşmamış.⁶⁴

Ömer Rıza Doğrul, bu konuyla ilgili olarak ayrıca şu bilgiyi verir:

“Harbin mezâhimi (sıkıntıları) ortalığı kasıp kavuruyordu. Vesika ile ekmek ve erzak almak derdi başlamıştı. Fakat üstad için bu sıkıntılara göğüs germek işten bile değildi. Hiçbir defa bir şikâyetini, bir itirazını işitmedik. Onu bu hususta müteazzi (rahatsız) edecek bir şey varsa o da umumî sıkıntıdan hariç kalması idi. Halk açlıkla pençeleşirken toklukta zevk alanları dünyanın en hamiyetsiz adamları sayardı. Hatta arkadaşlarından birinin evinde yarım çuval şeker gördüğü için onunla selâmı kesmişti.”⁶⁵

4. Yine Yalçın Küçük'e göre millet cephede savaşırken Âkif, Millî Mücadele sürecinde Taceddin Dergahı'nda şiirle, şarkıyla, ilahiyle vakit geçirmiş, gülüp eğlenmiştir.

Bunların ne kadar saçma olduğu apaçık ortadadır. Açıklamaya bile değmez.

---

⁶³ bk. Cemal Kutay, *Necid Çölleri'nde Mehmed Âkif*, İstanbul 1978, s. 141- 163.

⁶⁴ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.136

⁶⁵ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.439

Mehmet Âkif ve Masonluk

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük'ün garip yorumlarından biri de İstiklal Marşı'nda Masonluğa dair işaretler bulması, Âkif'le Masonluk arasında irtibatlar kurması. Şöyle diyor:

"Adlarını vermek istemediğim pek değerli iki arkadaşım, bu manzume üzerine pek çalışmışlar, yazım sırasında, ilgi ortaklığı ortaya çıkınca, haberdar oldum. Burada, ilk sözcükteki "ma" hecesiyle izleyen "sön" hecesinin birleşmesi üzerinde durmuşlar, "mason" ya da "mason" çıkıyor; sabetayist yazıcılığın J. Emden'e de dayanarak işaret ettiğim özelliğinden bilgilerinin olmamasına rağmen, işaretleri çok ilgi çekicidir. Yalnız ben o kadar ileri gitmekten kaçınıyorum ve düşüncelerimi masonizm'e de yönelttikleri için teşekkürlerimi yazıyorum."⁶⁶

"Buradan Mehmet Âkif'e gelmemiz çok kolaydır; başlıyoruz. Âkif'in Piri, Mısırlı İslamist Abduh idi ve masondur. Büyük bir sevgiyle dolu olduğu ve yanına gömülmeyi vesayet ettiği Babanzade Naim, hem mason ve hem İbrani asıllıydı; hamisi Abbas Hilmi Paşa ile "İslamlaşmak" kitabını çevirdiği, esbak sadrazamlardan, Sait Halim Paşa masondular. Bunların sabetayist olma ihtimalini çok yüksek tuttuğumu tekrarlıyorum. Başkaları da var, burada duruyorum.

Tabii "durmak", aynı yönde ve başka bir yolda yürümek demektir; geçerken, Âkif'in kişiliğinden bir kaç çizgi çıkarabiliriz. İsyancı değil, itaatkârdı ve bağımsızlıktan çok sığınmacıydı, çalışkan olmaktan uzak, hatta tembele yakındı, ama verilen işleri yapıyordu. Çocukluğunda Emin Paşa'nın yalısında yaşadı, Ankara'da Dergâh'a yerleşti ve daha sonra da yıllarca Abbas Halim'in eline baktı. Teşkilat-ı Mahsusa'ya girdi ve verilen görevleri yaptı; Berlin'e ve Afrika'ya gitti, Abbas Halim'den yardım görüyordu. Ankara'ya da, Kurtuluş Savaşı'na, "git" işareti aldığını düşünebiliriz.

Kurtuluş Savaşı'nda her köşede ateşi başlatan Teşkilat-ı Mahsusa'dır.

Akif'in, belki de en hakikatperver dostu ve belki de en sadık düşmanı, hep yanında olan, Mithat Cemal'di, Âkif için "din askeriydi" diyor ki, bana göre dindarlığı da yüzeydeydi, çünkü derinden bağlanma hassası olmadığını görebiliyoruz. Mithat Cemal, "Ankara'da, ev bulacağım, diye de yorulmadı" notunu düşüyordu; şiir yazmanın dışında hiç yorulmadığını yazmak daha doğrudur. Zor yazıyordu ve düz yazıyordu; yazdıklarının şiir olup olmadığı hep tartışmalıdır, ama yazarken pek yorulduğu kesindir. Mithat Cemal, "yorulmadı" sözünden sonra, "Taceddin

---

⁶⁶ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.103

Dergâhı'nın şeyhi tekkeyi Âkif'e verdi" şeklinde devam ediyordu.' İstemeyi bildiğinden emin olamıyorum, hem "tekke" ve hem de "mebusluk" verilmiştir. En çok güreş tutmayı, bir düz su bulunca üstünde taş kaydırmayı ve bir de ahenk yapmayı istiyordu.

Mithat Cemal'de şu not, çok açıklayıcıdır: "Bu iş yanlış oldu; O'nun postunda ben oturacaktım, Büyük Millet Meclisi'ndeki benim yerimde de O oturacaktı". Şeyh'inin mebus ve kendisinin postnişin olmasının daha doğru olacağını söylemiş; doğrusu, pek doğru ve Meclis'te ağzını açtığına dair bir kayıta rastlamıyoruz. Güzel, Millet Meclisi'nde şeyhler çok idiler ve bu not, Dergâh'la ilişkisinin pek öyle bir yatacak yer bulma meselesi olmadığını da göstermektedir. Celvetiye Tarikatı ve kurucusu Aziz Mahmut Hüdayi'ye bir yakınlığı olduğunu çıkarabiliyoruz; Taceddin Dergâhı, Celvetiye Tarikatı'na bağlı idi. Buradan yürüyoruz.

Fakat şu esas'tır, bir yanda, masonizm ve diğer yanda, sabetayizm, tarikatlarla iç içe idiler ve hâlâ öyle sürüyor, Türkiye analizlerinde bu noktayı ihmal edemeyiz. Tabii bu tespiti yaparken, Mehmet Ragif'in ne mason ve ne de sabetayist olduğunu ileri sürüyorum, buna ihtiyacım yok. İlksel hali not ediyorum. Anma bütün çevresi, koruyucuları ve koruduklarının mason veya sabetayist ya da çok zaman olduğu üzere hem mason ve hem de sabetayist oldukları kesindir.

Masonizm ve/veya sabetayizm iddiam yok, fakat Mehmet Ragif Ersoy, bir Karay'dır."⁶⁷

Akif'in masonlukla ilgisi nedir?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Yalçın Küçük, Âkif'in mason ve sabetayist olduğuna dair iddiam yoktur diyor, ama şüpheyi atmaktan da geri kalmıyor. Bir defa Âkif'le masonluğu ve sabetayistleri yan yana getirmek onu, davasını ve mücadelesini anlamamak demektir. Âkif, saf bir müslüman idi. Müslümanlığın dışında ne Yahudilik, ne Sabetayistlik ne masonlukla hiçbir ilişkisi olmadığı gibi esasta ömrü onlarla mücadele içinde geçmiştir.

Masonlarla ilgili olarak *Safahat*'ında bakın Âkif neler söylüyor:

"Hiç ayık gezdiği olmaz ya bizim **farmasonun..**

İçki yüzler suyu, ahlakını bir bilsen onun"⁶⁸

Âkif, yaptığı *Kur'an* tercümesini masonların oyununa gelmemek için ortaya çıkarmamıştır. Bu meselenin ayrıntısını Eşref Edip'ten dinleyelim:

"sonraları burada (Türkiye'de), ibadetlerde bir inkılâp (devrim) yapmak, namazlarda *Kur'ân* yerine Türkçe tercümesini

---

⁶⁷ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.127-128

⁶⁸ *Safahat*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.397

ikame etme (yerine geçirme) cereyanları (akımları) başlayınca kif'in zihni alt st oldu:

"-Benim tercümeyi bunun için mi istiyorlar," diye endişeye dst.

Filhakika (gerçekte) devrimciliğın o taşkın ve azgın devirlerinde (1932 Ramazan'ında), mbedlerde (camilerde) *Kur'ân* yerine Türkçe tercümesini ikame etmek (yerleştirmek) hareketleri başlamıştı. Bir takım hnende (okuyucu) hafızlar camilerde *Kur'ân* yerine tercümeleri aynı makamla okumaya yeltenmişlerdi. Hele intihab ettikleri (seçtikleri) tercüme baştan başa yanlışlarla, tahriflerle (saptırmalarla) dolu olan Cemil Said'in Fransızca'dan tercümesi olduğu için, çok yakışksız ve saygısız bir Şey olmuştu. Camilerde emirle ve ücretle bu işi gören hnende hafızların etrafından Müslüman cemaat dağılmış, yalnız bu acayip işi seyir için gelici geçici birtakım kimseler ayak üzeri dikilmişlerdi. Birkaç gün devam eden bu hareket, gnllerde, vicdanlarda derin üzüntüler hsil ettiği, hnende hafızlar da Müslüman halkın imanları, mukaddes hisleri üzerinde oynamanın uygunsuzluğunu anlamış oldukları için bu teşebbüsten vazgeçildi. Tasarlanan bu inkılâp ileri gtrlemedi.

Bu bir deneme idi, başarılmış olursa namazlarda da Türkçe tercümeler okunacaktı. Bu suretle *Kur'ân* yerine Türkçe tercümeler tamamıyla kaim olmuş (yerleşmiş) olacaktı. Bu teşebbüste bulunanlar, Hıristiyan dininde Luter'in yaptığını Müslümanlık'ta tatbik etmek istiyorlardı. Yalnız Şu farkla ki, Luter bir din adamı olduğu hâlde burada bu devrimin müteşebbisleri siyas adamlardı, **farmasonlardı**.

Bu çok cüretli teşebbüsün akamete uğramasında muhtelif (eşitli) sebepler vardı. Bu sebeplerin başında ortada Müslüman halkın itimat edeceği iyi bir tercüme olmaması geliyordu. Hakikaten Cemil Said'in tercümesi yanlışlarla, tahriflerle dolu idi. Biz *Sebilürreşad'da* bunları açık açık göstermiştik. Buna karşı hiç kimsenin cevap verecek kudreti de kalmamıştı.

O hâlde doğruluğuna Müslüman halkın itimat edeceği bir tercüme olursa bu için, dinin ana temelinde yapılmak istenilen bu korkunç ve feci inkılbın yürümesi imkân dâhiline girebilirdi. Bu devrimle alkalılar dediler ki:

"-kif'in tercümesi var ya, onu alalım. Onun doğruluğuna bütün Müslüman halkın itimadı var. Camilerde, namazlarda o okunursa kimse bir Şey diyemez, sesini çıkaramaz. Bu işi olur biter."

Bu teşebbüsle alkalılar bu hususta ittifak ettiler. Bunun zerine bu tercümeyi elde etmek için var kuvvetleriyle harekete geçtiler.

İşte kif buna muttali olunca (haberdar varınca) dehşet içinde kaldı:

"-Meğer ben Rabbime karşı ne büyük hata işliyormuşum, ne büyük isyanda bulunuyormuşum!... Ben dinime hizmet için, *Kur'an'a* hizmet için bu ağır işi üzerime almıştım. *Kur'an* kalkacak, benim tercmem onun yerine kaim olacak, kıyamete kadar Müslümanlar bana lanet edecek!... Bu nasıl olur? Âkif! Sen bu

oyuna, bu **farmason** dolabına nasıl alet olursun?.."Diye düşünmeye başladı."⁶⁹

Âkif'in İçki İçmesi

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük, Âkif'i ayrıca sarhoşlukla, içki içmekle suçluyor. Şöyle diyor:

"Sarhoşluğa gelince Mehmet Akif içki içerdi, sarhoşluğuna tanıklık edenleri biliyoruz. Ancak ne kadar içtiğini bilmiyoruz; bununla birlikte bir içki düşünüşü olmadığı kesindir."⁷⁰

Âkif sarhoş muydu?

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Bu da bir zırvadır sadece. Âkif, *Safahat* adlı şiir kitabında yer alan "Meyhane" adlı şiirinde içki evi olan meyhanelerin toplumsal hayatımıza olan zararlarını, kötülüklerini tasvir eder. İçkinin evleri, aileleri, ocakları nasıl yıktığını, ayyaş bir kocanın aile sorumluluğunu bir tarafa nasıl attığını, zavallı karısının onu aramaya gidişini dramatik bir şekilde tasvir eder. Âkif burada içkinin kötülüklerini uzun uzun anlatır. Meyhanelerin toplumumuzu çürüten yerler olduğunu sayar döker.

Âkif, Abdülaziz Çavuş'un *İçkinin Hayat-ı Beşerde Açtığı Rahneler* (Ali Şükrü Matbaası, Ankara 1925, 68 sayfa) adlı eserini Türkçeye çevirmiş bir adamdır.

Faruk Nafiz, Âkif'in de bulunduğu bir toplantıyla ilgili bir hatırasında şunları söyler ki bu durum, Âkif'in içkiyle olan ilişkisini açıkça ortaya koyar:

"Hamit bir süslü sofraya, bir de Mithat Cemal'in sevimli yüzüne baktı:

-Bu tabakları öksüz bırakmamak için yanlarına birer kadeh ilave etsek nasıl olur?

Belli ki o, Mithat Cemal'e bakmak suretiyle, Mehmet Âkif'ten izin istiyordu.

Samipaşazade Sezai daha cesaretli davrandı:

-Fena olmaz, fakat üstat ne fikirde?

Mehmet Âkif gülümsedi:

-Bana teklif etmeyiniz de siz nasıl arzu ederseniz öyle hareket buyurunuz!"⁷¹

Rağif İsmi

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TÜZER: Yalçın Küçük diyor ki: "Tahir Efendinin oğluna ebced hesabıyla doğum tarihi olan 1290 yılını gösteren harflerden ibaret bir isim koyduğu

---

⁶⁹ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.170-172

⁷⁰ Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.193

⁷¹ Faruk Nafiz Çamlıbel, "Abdülhak Hamid'i Nasıl Tanıdım", *Yedigün*, S.448, 1947

**iddiası saçmadır; Tahir Efendi Karay isim koyma kurallarına göre isim bulmuş ve sonra bunu uydurmuştur, hepsi budur. (...) Mehmet Ragif Ersoy'un Karay olduğu kesindir.”⁷²
Âkif'in Ragif isminin aslı nedir?**

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN: Âkif, ismiyle ilgili olarak yaptığı bir açıklamada şöyle diyor:

“Babamın bana verdiği mahlas “Ragıyf”tır. Ragıyf Arapça bir nevi “ekmek” demektir. “Ragıyf” ev halkı ve mahalleli arasında kullanılamamış. “Âkif”e çevirmişler. Nüfus kağıdına da “Âkif” geçmiş. İşte bu suretle adım “Mehmed” mahlasım da “Âkif” kalmıştır. Fakat babam hep “Ragıyf” derdi. Ragıyf tevellüd tarihimi de ifade eder.”⁷³

Bu durum Âkif'in Karay olduğunu göstermez. Böyle isimler verilebilir. Âkif'in babasının, ailesinin, kendisinin hayatı ortada. Bunların İslam dinine ne kadar bağlı yaşadıkları, İslam için çalıştıkları, İslam'a hizmet ettikleri, aşırı denebilecek dindarlıkta bir hayat yaşadıkları ortada. Koskoca İslam âlimi Tahir Efendinin, Mehmet Âkif'in Karay olduğunu iddia etmek deli saçması bir şeydir. Bunu ispat etmeye bile değmez. Haydi diyelim ki en kötü ihtimalle Âkif, köken olarak Karay bir soyadan geliyordu. Bu neyi değiştirir? Önceden Yahudi ve Hristiyan olup da sonra kendi iradesiyle Müslüman olan, hayatını müslümanca yaşayan ve Müslüman ölen insanı, eski kimliğinden dolayı yargılamak ve suçlamak ırkçılık olmaz mı?. Biz, bir insanın etnik kökenine mi bakarız, fikrine, zikrine, yaşantısına, inancına mı? Âkif'in doğumundan ölümüne kadar müslümanca hayatı ve mücadelesi ortadadır. Yani sonradan Müslüman olmamıştır. Müslüman bir ailede doğmuştur. Hangi ırktan ya da dinden gelirse gelsin önemli olan onun Müslümanca bir hayat yaşamış ve hayatını Müslüman Türk milletine adanmış olmasıdır. Yalçın Küçük ırkçılıkla uğraşmayı bıraksın.

---

⁷² Yalçın Küçük, *Çöküş*, Mızrak Yayınları, İstanbul 2010, s.159

⁷³ Eşref Edip, *Mehmet Âkif, Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, hzl. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s.494